EMEK

17 KASIM 1969

15

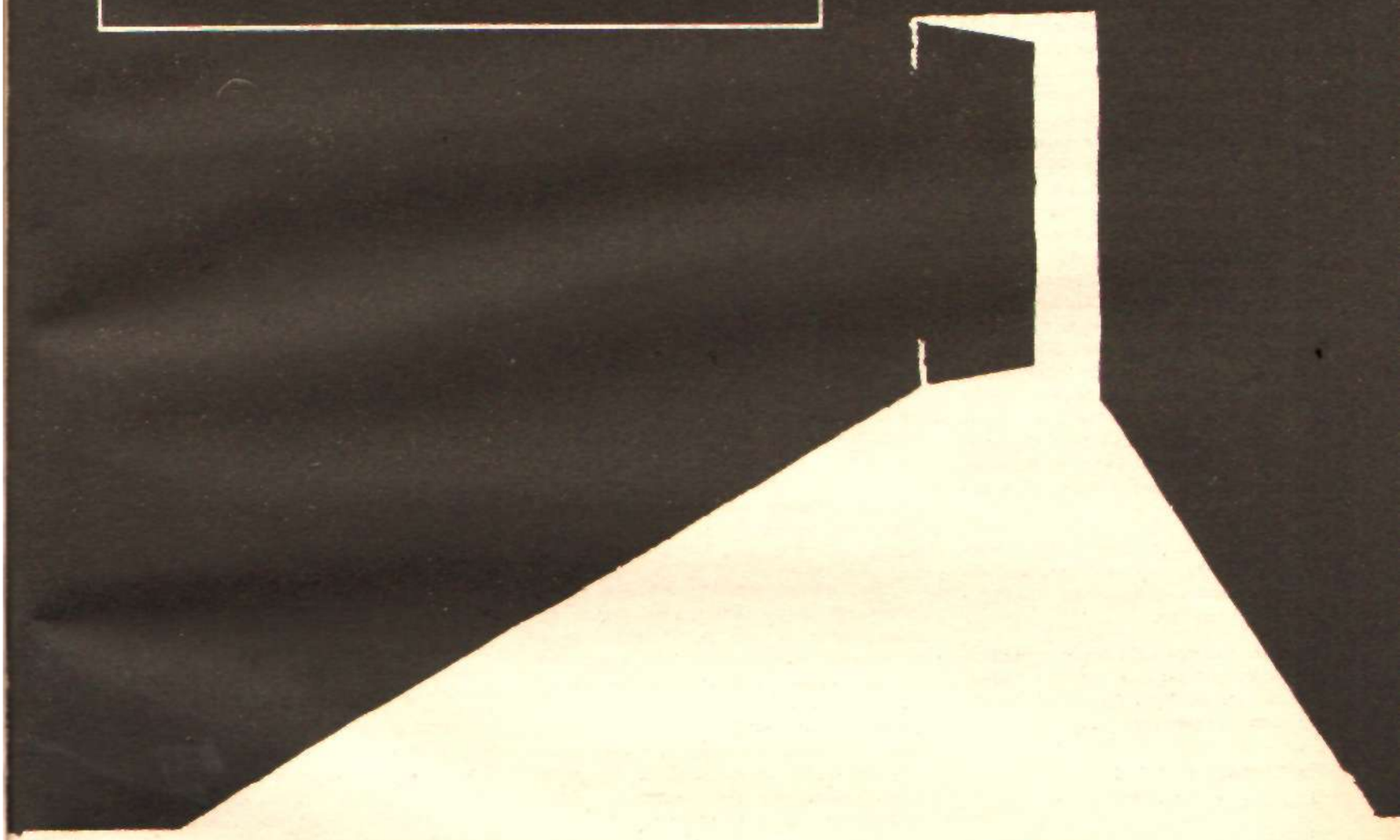

AÇIKLIĞA DOĞRU

Teşkilat da Ayaklandı

EMEK'in bu sayısı baskıya girdiği zaman 15 Kasım tarihli Genel Yönetim Kurulu toplantısı henüz yapılmamış bulunuyordu. Oysa, Genel Yönetim Kurulunun bu toplantısı, partimizin tarihinde çok önemli bir dönüm noktası teşkil etmektedir. Çünkü bu toplantıda Aybar yönetiminin şu ya da bu şekilde değiştirilmesi söz konusudur. Gerçekten, Partimizin içine düşmüş olduğu buhrana bir son vermenin yollarını aramak üzere, seçimlerden sonra Ankara'da iki defa toplanmış olan bir grup partili arkadaş, ilk adım olarak, 15 Kasımdaki Genel Yönetim Kurulu toplantısında Aybar yönetimini değiştirme hususunda tam bir mutabakata varmışlardır. Toplantılara katılmış olan partililerin, çeşitli illerdeki parti teşkilâtlarında yönetim görevleri yüklenmiş kişiler olmaları, burada alınan ve başlatılan harekete özel bir anlam kazandırmaktadır. Bu hareket, «partimizin bugün içinde bulunduğu durumdan kurtarılıp tüzüğün amaç ve karakter maddesi doğrultusunda sosyalist çizgide yeniden derlenip toparlanabilmesi için ilk adım olarak Aybar yönetiminin derhal son bulması...» nın başlıca gerekçelerini tesbit eden bir metne imza toplamak şeklinde yürütülmektedir. Toplanacak imzalar, metinle birlikte, 15 Kasımda toplanacak Genel Yönetim kuruluna sunulacaktır.

Bu metin, dikkatle incelendiği taktirde, aynı zamanda, gelecek yönetimin eylem programının ana hatlarını da ortaya koyduğu görülecektir.

Bunlar, hatırlanacağı üzere, EMEK'in başlangıçtan beri partinin derlenip toplanması için şart gördüğü fikirlerdir. Aşağıda bu metni aynen veriyoruz.

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ
GENEL BAŞKANLIĞINA

ANKARA

Biz, aşağıda imzaları bulunan ve Partinin tüzük, program ve Büyük Kongre kararlarına candan bağlı ve şimdiye kadar muhtelif kademelerinde sayısız görev ve sorumluluk yüklenmiş veya halen görevde bulunan partililer; Genel Başkan Mehmet Ali Aybar'ın, teorik sapmasından başlayan ve bugüne kadarki süreç içinde eylemde somutlaşan kişisel yönetim'inin, Partimizin bugün içinde bulunduğu dağınık durumunun esas nedeni olduğunda görüş birliğine varmış bulunuyoruz.

Şöyleki :

I) Sosyalizmin biliminden saparak, Partimizin karakterini belirleyen İşçi sınıfının demokratik öncülüğü ilkesini ve sosyalist mücadelenin temel ilkelerinden olan Bilinçlenme'yi reddetmiştir. Buna bağlı olarak, tüzüğümüzün âmir hükümlerinden olup son büyük Kongremiz kararında somut ifadesini bulan derinlemesine örgütlenme ve eğitim konusunu ihmalin ötesinde, fiilen hiçe saymıştır. Programımızda yer alan ve özellikle ilk ağızda yapılacak dönüşümler olarak gösterilen reformların gerçekleştirilmesi halinde sosyalizmin tamamen teşekkül edeceğini iddia etmiştir. Büyük Kongremizde alınan tüzük ve programımızın geliştirilmesi kararı doğrultusunda ciddi hiç bir adım atılmamıştır.

II) İkinci Büyük Kongremizin kararında belirlenen Türkiye'de sosyalizmin aşağıdan yukarı demokratik bir yoldan gerçekleşeceği tezini, yalnız ve yalnızca emekçilerin liste başlarına getirilmeleri anlamında yorumlayarak propagandasını yapmış, gerçekte son uygulamada görüldüğü gibi bunun da tersine hareket etmiştir.

III) Bununla birlikte, sosyalist mücadeleyi, eğitilmiş ve militan bir örgüte dayanmaksızın yalnızca genel bir propaganda ile elde edileceğini umduğu oyları arttırmaktan ibaret saymış ve Partiyi oy avcılığı'na yöneltmiştir. O kadar ki, son seçimde ağaların ağahğa dayanan oylarından bile medet umulmuştur. Oysa, eğitilmiş bir örgüte dayanmaksızın sosyalist mücadele yapmak değil, yalnızca oyları arttırmanın bile mümkün olmadığı gerçeğini son seçim sonuçları en açık şekilde teyid etmiş bulunuyor.

IV) Kendisinin, Partimizin tüzük, program ve kongre kararlarına aykırı bu tutumuna karşı çıkan ve Partimizi yeniden sosyalist doğrultusuna yöneltmeye çalışan partilileri; devamlı olarak haksız sosyalizm yapmakla, tepeden inmecilikle ve dışa bağlılıkla itham etmekten çekinmemiştir. Diğer yandan partililer arasında kendisine taraftar toplamak gayretiyle, Parti içinde emekçi-aydın karşıtlığı yaratmaya çalışmıştır. Bu davranış ve eylemleriyle tüzüğün kendisine yüklediği görevlerin başında gelen Parti birlik ve beraberliğini korumak şöyle dursun, tam aksine dağıtıcı olmuştur. Bütün bunların sonucu olarak partililer arasındaki kardeşçe dayanışma engellenmek suretiyle gruplaşmalara yol açılmıştır.

V) Parti organlarını ahenkli çalıştırmak değil, tersine teşkilâtı hiçe sayarak giriştiği eylemler ve önayak olduğu ters kurul atamaları sonucunda Genel Merkez ile teşkilât arasında bağlar kopmuştur. Öyle ki, bugün Genel Merkez kendi atadığı kurulu değiştirmek gücünden dahi yoksun hale gelmiş, otoritesi sıfıra inmiştir.

VI) Böylece Genel Başkan Aybar'ın Partinin, amacını gerçekleştirmesi yolunda etkin bir siyasi kuvvet haline dönüşmesi için şimdiye kadar yürütülen bütün çabaları ve ulaşılan aşamayı yoketmeye yönelen bir tutum ve davranışta olduğu görülmektedir.

Yukarıda başlıcaları özetlenen hususlar gözönünde tutulmak suretiyle; Partimizin, bugün içinde bulunduğu durumdan kurtarılıp tüzüğün amaç ve karakter maddesi doğrultusunda sosyalist çizgide yeniden derlenip toparlanabilmesi için ilk adım olarak, Aybar yönetiminin derhal son bulması ve bunun yaratacağı ciddi ve ferah ortamda kongrelerimizin yapılıp en yüce organımız büyük Kongremizin toplanarak duruma el koyması gerektiğine inanıyoruz.

Aksi Halde; Partimizin giderek çözülme ve çöküntüsü ve neticede, son zamanlara kadar bütün parti üyelerinin elbirliğiyle ve şevkli, inanlı çabasıyle kazanılan Türkiye sosyalist mücadele tarihindeki ciddi yerini tamamen kaybetmesi kaçınılmaz olacaktır.

Uyarımızın, ister istemez tarihi bir tercih yapma zorunluğunda bulunan Genel Yönetim Kurulu'na iletilmesini rica ederiz.

Saygılarımızla.

Aankara : Yalçın Cerit eski İl Başkanı, Osman Sakalsız eski İl Sekreteri, Sadun Aren Genel Yönetim Kurulu üyesi, Behice Boran Genel Yönetim Kurulu üyesi Şaban Erik Genel Yönetim Kurulu üyesi, Minnetullah Haydaroğlu eski Merkez Yürütme Kurulu üyesi,

Balıkesir : Adil Bayrı eski İlçe Başkanı,

Eskişehir : Turgut Kazan eski İl Başkanı,

Gaziantep : Şükrü Seçinti İl Başkanı, Zeki Torun İl Sekreteri, Sabri Emre İl Saymanı,

Giresun : Mustafa Oksal İl Başkanı, Özkaya Güvendi İl Temsilcisi,

İstanbul : Murat Sarıca eski İl Yönetim Kurulu Üyesi, Nihat Sargın Genel Yönetim Kurulu üyesi,

İzmir : Güner Eliçin eski İl Başkanı, Cemal Kıral eski İl Yönetim Kurulu üyesi, Savaş Al eski İl Yönetim Kurulu üyesi, Esat Balım eski İl Yönetim Kurulu üyesi,

Kocaeli : Şinasi Yeldan İl Başkanı, Hayri Balkan İl Yönetim Kurulu üyesi, Fatma Hikmet İşmen Senatör,

Malatya : Hayrettin Abacı eski İl Başkanı

Manisa : Ali Rıza Duranlı İl Başkanı, Fahrettin Özler İl Sekreteri,

Sakarya : Ahmet Şahin İl Başkanı, Muzaffer Şatır eski İl Başkanı, Zeki Özmen Merkez İlçe Başkanı,

Tokat : Sadık Başdal İl Sekreteri,

Zonguldak : Ahmet Hamdi Dinler İl Başkanı, Sabri Eryılmaz İl Sekreteri, Yavuz Ünal eski İl Saymanı.

KUYUBAŞINDAKİ AYAK OYUNLARI

ADİL ÖZKOL

Seçim sonrasının en acele işlerinden biri olarak, hükümlülere, siyasi haklarının geri verilmesi hakkındaki Anayasa değişikliği gerçekleştirildi. Başından beri bilindiği üzere, bu değişiklik, CHP liderinin benimsemesi sayesinde mümkün olabilmiştir. İnönü, sömürücü hakim sınıfların tam desteğini taşıyan Demirel'i bir parti içi buhrana sürüklemek gayesiyle meseleyi yaraların sarılması şeklinde süslüyerek siyaset sahnesine getirmiştir. Ancak beklenen olmayıp da, Demirel sarsıntıyı kazasız belâsız atlatarak bir seçim galibiyetiyle yerini perçinleyince, İnönü'ye bu sefer şahsi prestij uğruna inadında israr etmek düşmüştür. İnönü ve CHP bakımından bu davranışın önem verilmesi gereken yönü genellikle tam desteğini aldıkları ve yakın zamana kadar çok güvendikleri bürokrasiyi ihmal edip hattâ kızdırarak etrafa şirin gözükme çabasına akıllarının yatmış olmasıdır. Bunun asıl altında yatanın ise, AP ve CHP'yi gittikçe birbirine yaklaştıran etkenin bir uzantısı olduğunu hesaba katmak gerekir. Bir süredir CHP kurmayının ne denli keskin lâflarla gizlemiye çalışırsa çalışsın, esas itibariyle AP iktidarının belkemiğini oluşturan unsurlara hoş görünmek çabasını bir siyasal rahatlık ve kurnazlık saymaya başladığını görmemeye imkan yoktur. Af meselesini de daha ziyade bu plân içerisinde ve bugünkü siyasal tartışma dengesinin CHP - AP birliğinin isteklerine ve çıkarlarına fazla aykırı yönde seyretmemesi için atılmış bir adım olarak görmek yerinde olur. Böylelikle sömürücü hakim sınıflara rahatsızlık verebilecek unsurları da bir objektif sonuç olarak bünyesinde taşıyan yani bir ölçüde de olsa Türkiye'de sosyalizmin gelişmesine imkân veren Anayasal hüküm ve uygulamalar hakkında da ileride arzulanan biçimde kararlar verebilmek imkanı ele geçirilmiş sayılmaktadır. Anayasanın sosyal gelişimi engelleyecek, emekçi sınıfların bilinçlenmesine imkan vermeyecek, hasılı bir sosyalist iktidarı geciktirecek tarzda ele alınarak ve bu unsurlarına ağırlık verilerek uygulanması AP ve CHP kurmaylarının siyasi geleceklerine ve dayanakları olan sömürücü hakim sınıflarının sömürme özgürlüklerine pek uygun düşmektedir.

Yeni safhalarını da önümüzdeki günlerde göreceğimiz bu ittifakın karşısında bizlere uyanık olmak düşüyor. Sömürücü hakim sınıflara dayanan partilerin her davranışlarında olduğu gibi burada da maskenin arkasındaki asıl çehreyi aramalıyız. Fikirleri uğruna yıllarca hapislerde yattıktan sonra şimdi de siyasal haklarından mahrum bulunan sosyalistlere bu haklarını tanımayan (herhalde Türkiye'yi Amerika ya peşkeş çekmedikleri, yakınları ile ortaklıklar kurup başında bulundukları devleti soymadıkları için olacak) bir yaraları sarma gayreti hiçbir insani duygu ile ilgili olmayan, temel niteliği itibariyle bir yıldırma gayreti, İnönü bakımından siyasal maharet kısmı iflas etmiş kişisel bir inat ve Demirel bakımından ise daha fazla geciktirilmemesinde ufak tefek te olsa faydalar taşıyan bir zorunluluktur.

Biz sosyalistler olarak aslında kimsenin siyasal haklarından mahrum bırakılmasına taraftar değiliz. Eski DP liler de buna dahildir. Onların saf dışı siyaset dışı bırakılması bizim için kendiliğinden önem taşıyan bir sorun değildir. Demirel'in Başbakan olduğu bir ülkede Bayar'ın affedilmesi başlıbaşına yeni bir unsur sayılamaz.

Bu bakımdan eğer bütün siyasal suçluları kapsayan bir yaraları sarma işine kalkışılmış olsaydı sosyalistler buna karşı çıkmazlar, aksine desteklerlerdi.

Anayasalar elbette dokunulmaz müesseseler sayılamazlar. Ebediyen ve hiç değişmeden aynı kalmalarına ne imkan ne de lüzum vardır. Anayasaların toplumlardaki dengelerin birer siyasal görüntüsü olarak gerekli değişmeler görmeleri icap eder. Ama bu değişmenin tarihsel gelişime uygun olması yani toplumun ilerici unsurlarını teşkil eden sosyalistlere karşı açık veya kapalı niyetler taşımaması vazgeçilemeyecek bir şarttır. Bu şartı dikkate almayan değişiklikler gerici davranışlardır.

İşte bizim itiraz ettiğimiz ve dikkat etmemiz gereken nokta Anayasa değişikliği altında, bir doğal uzantı olarak sosyalist eylemi engellemek oyununun yatmakta olmasıdır.

İnönü bir taraftan yarım asırlık zorlu rakibini kişisel bir inatla kuyudan çıkarmayı tasarlarken diğer taraftan da sosyalist eylemin başka kuyulara atılması için yardımcı olabileceğini belirtir tarzda göz kırpmaktadır. Millet Meclisi Başkanlık Divanında grupların temsil oranı veya Senato Komisyonlarının göreve devam sürelerinin tayini gibi salt hukuki nitelik taşıyan ikincil konularda yürütülecek tartışmaların oluşturduğu perde arkasında yapılması düşünülen bir şey vardır : Bozuk düzeni ve onun savunucularını ciddi olarak tehdid eden tek alternatifi teşkil eden sosyalist iktidar formülünün gittikçe daha çok tekrarlanır bir hale gelmesine tedbir olarak yeni çarelere başvurmak...

Demirel'inde Türkiye'deki birçok çevreye eskilerinden çok daha sempatik gelecek olan kabinesiyle birlikte uzun vade bakımından kendisine çok cazip görünen bu yolu tutmaması imkânı yoktur.

Bir tarafta «DP lilerin durumu 1924 anayasasının kaçınılmaz bir sonucudur» deyip zımnen 1960 da kendisi de iktidarda bulunsaydı aynı buhranın doğabileceğini kabul eden böylece de AP ve DP ile temel ortak noktasını istemeyerekte olsa aydınlatmak durumunda kalan İnönü ve onun yanında 1960 da 1962 de «DP idarecilerinin masumluğu yolundaki iddalar bir ahlâk buhranı yaratabilecek şeylerdir» deyip şimdiki tutumu belli olan Ecevit... Diğer taraftan şekli ilericilik gösterileri ile yetinmeye çıkarlar icabı hazır olanlara gittikçe daha tatlı havalar çalmak yolundaki Demirel Orta yerde ise bu iki fiili ortak arasındaki zararsız çekişmeleri keyifli bir müsamaha ile seyretmekte olan Emperyalizmin sırıtkan çehresi...

Türkiye'deki sosyalist eylem, karşısındaki sınıfların bu esasen beklenen itifakına sağlam teşhisini koymalı, aldanmacalardan kaçınmalıdır. Kuyubaşında ayak oyunları yapılırken bizler içinde çanlar çalmaktadır. Dışımızdaki ittifak iyice belirlenir iken içimizdeki sapmalarda aynı ölçüde kesinlik kazanmaktadır. İşçi sınıfının öncülüğünü reddeden, sömürücü sınıf partilerine özenerek girıştiği oy avcılığı kampanyasında yaya kalan sapmalar, şimdi artık ilkelerden ayrılmışlığın başıboşluğu içerisinde karşısındaki grupların dışarı ile ilgileri olduğunu ima eden iftiralara bel bağlamak durumuna düşmüşlerdir.

Sosyalistler dışarıdaki ittifaklara karşı nasıl mücadele edeceklerse içerideki sapmalara da aynı önemi vermek zorundadırlar. Partinin tekrar doğru yola girmesi için bütün saygınlıklarını yitirmiş bulunan yöneticilerin yönetimden uzaklaştırılmaları bir ön meseledir. Gereklidir fakat tek başına yeterli olamaz. Bu ön meselenin hallinden sonra girilmesi gereken derinlemesine örgütlenme döneminin başarıya ulaşması ve bir değer ifade etmesi sosyalistlerin bilimsel ilkeler ışığında ağırlıklarını ve kararlılıklarını eksik etmemeleri ile mümkün olabilir?

Dışımızdaki ittifakların gücünü ve etkisini de ancak bu doğru davranışla kırabiliriz. Başarının tek yolu budur.

SİYASİ REJİMİMİZ ve

TANER TİMUR

12 Ekim seçimlerinden sonra Türkiye'de genel oy ilkesine dayanan çok partili düzen başlıca tartışma konuları arasına girdi. Aslında bu gelişmeyi önceden haber veren birçok belirti mevcuttu. Türkiye'de *çok partili rejim içinde kalkınmak* olamıyacağı fikri üzerine kurulu eserler yazılması, seçimleri yüzde yüz karşı oldukları AP'nin kazanmasını temenni eden kimselerin garip beyanatları, ötedenberi parlementer rejime karşı olduğu intibaını uyandıran birtakım yazarların bazı ülkelerdeki *askeri rejimleri açıkça övmeğe* başlamaları, sonucu ana hatlarıyla önceden belli olan seçimlerden sonra açılacak kampanyanın işaretleriydi. Nitekim seçimlerden sonra, her yöne çekilebilecek bir de slogan (P.D.M.) bulunarak, kampanya başlatıldı. Bu durumda biz de Türkiye'de parlemanter rejim hakkındaki görüşlerimizi açıklamak istiyoruz. Ancak bu yazımızda konuyu dağıtmamak amacıyla, «milliyetçi - devrimci asker - sivil aydınlar» ın nabzına göre şerbet vermek için sosyalist terimini bile defterden silen yazarlar üzerinde durmayacağız. Amacımız bilimsel sosyalizmden hareket ettiğini iddia eden ve kendilerine «proleter sosyalistleri» adına veren kişilerin, «gerici parlemantarizm» formülü ile giderek «Devrim» cilerin peşine takılmalarının teorik temellerini açıklamaktır.

Türkiye'de sosyalizm tartışmalarında Marksist devlet teorisi ile sınıf teorisi, milli demokratik devrimciler tarafından ya bir cehalet eseri olarak, ya da -daha büyük bir ihtimalle- kasten karıştırılmaktadır. Bu bakımdan meseleyi açıklığa kavuşturmak amacıyla, önce bilinen bazı şeyleri *tekrarlayacağız.*

Marksist devlet teorisine göre devlet aygıtı egemen sınıfların bir aracıdır. Bununla beraber sınıf ilişkilerinin grift olduğu ve sınıflar arasındaki çelişkilerin keskinleştiği dönemlerde geçici bir bağımsızlık kazanabilir. Bu teorik temel, aslında sayısız somut tahlillere yol açacak bir çıkış noktasıdır. Fakat, ne yazık ki bu konuda sosyalist literatür yeteri derecede zengin değildir ve artık klasik olmuş en önemli tahliller yine bilimsel sosyalizmin kurucuları tarafından yapılmıştır. Bunun nedeni açıktır. Egemen sınıflar devlet mekanizmasını kendi menfaatlerinin aracı olarak değil, fakat bütün sınıfların üstünde ve toplumun bütününün menfaatlerini koruyan bir varlık olarak göstermekte fayda görürler. Sınıflı toplumlarda egemen sınıfların ideolojisi hakim ideoloji olduğu için, *bu görüş derece derece bütün* sınıfları etkiler ve yabancılaştırır. Batı memleketlerinde devlet teorileri adı altında «organ teorisi», «tüzel kişilik» teorisi v.b şeklinde bir sürü metafizik teori geliştirilmiştir. Türkiye gibi batının iktisadi ve kültürel baskısı altında bulunan ülkelerde, bu *metafizik gevezelikler hukuk eğitimi* programlarına girmiş ve skolastik bir şekilde öğretilmiştir. Oysa bugün batıda bu görüşler çoktan terkedilmiştir. Örneğin anti - marksist Fransız hukukçusu Prof. Duverger, marksist devlet teorisi için «bu teori tartışma götürmez olaylara dayanıyor» (1) demekte; yine marksist olmayan, fakat Fransa'da marksizm bilgini olarak şöhret yapmış bulunan Maximilien Rubel ise, aynı teoriden «bu sıfata layık tek teoridir» (2) diye sözetmektedir. Bizim üniversitelerimizde de önümüzdeki yıllarda, bu konular çok daha açık bir tartışma konusu olacaktır. Ancak bu gelişmede, eskiden olduğu gibi «batılı moda» ya uyma gayreti değil, aksine Türkiye'de devletin fonksiyonunun somut tahlillerle (sınıfsal bütçe ve hukuk tahlilleri gibi) daha iyi anlaşılması süreci başrolü oynayacaktır.

Parlemantarizm tartışmaları da yukarda özetlediğimiz teorik temel içinde ele alınmalıdır. Aslında Anayasa hukukçuları parlemantarizmi özel bir anlamda (yasama - yürütme ilişkilerinin belli bir şekilde düzenlenmesi) kullanırlar. Ancak Türkiye'deki siyasi tartışmalarda parlemantarizm, «çok partili düzen» anlamında kullanılmaktadır. Biz de parlemantarizmi bu anlamda ele alacağız.

Parlemanter rejim, batılı ülkelerin gelişmelerinde burjuva devrimlerinin yarattığı bir yönetim şekildir ve genel oy ilkesine dayanır. Genel oy ise sömürülen sınıfların egemen sınıflara karşı verdikleri mücadele ile elde edilmiştir. Ondokuzuncu asırda sınıf kavgalarının en açık şekillere büründüğü Fransa tecrübesi, bu açıdan çok öğreticidir. Fransa da genel oy, 1848 *devrimi ile kazanılmıştır. Bu devrimi cum*huriyetçi burjuvazi, küçük burjuvazi ve proletarya müştereken yapmışlardır. Ancak kazanılan genel oy daha sonraki seçimlerde proleterya ve küçük burjuvazi lehine işlemiye başlayınca, bir kanunla kısıtlandı. Bu anlamladır ki Marks, «31 *mayıs 1851 kanunu, burjuvazinin hükümet* darbesidir.. Genel oy'u ortadan kaldırmak suretiyle burjuvazi bizzat sınıf mücadelesine son verdi» (3) demiştir.

1848 de Fransa'nın egemen sınıfları büyük toprak sahipleri ile sanayi burjuvazisi idi. Her iki sınıf da aslında kralcılığı savunuyordu. Fakat büyük topraklılar. Bourbon hanedanını, sanayi burjuvazisi ise Orlean hanedanını tutmaktaydı. Bu bakımdan Fransa da «parlemanter cumhuriyet burjuvazinin iki kolunun eşit haklarla bir arada bulunabildikleri nötr bir saha *olmaktan fazla birşeydi. Müşterek ege*menliklerinin zorunlu şartıydı.» (4) Oysa proletarya - küçük burjuvazi ittifakı parlementoda güçlüydü. Bu bakımdan bunlar önce burjuvazi tarafından sokağa sürüklenerek sokakta ezildiler. Ancak daha sonraki ara seçimlerinde tekrar başarı kazanınca, *yukarda söylediğimiz gibi, genel oy* bir kanunla ortadan kaldırıldı.

Bu örneğin gösterdiği gibi parlemanter rejim de egemen sınıfların menfaatlerine uygun bir biçimde işler. Engels'in dediği gibi «gerçekte devlet bir sınıfın diğer diğer bir sınıfı baskı altına alması için bir araçtan başka birşey değildir ve bu monarşide böyle olduğu gibi demokratik cumhuriyette de böyledir.» (5) Ancak bundan çıkarılacak sonuç, Engels'in monarşi ile demokratik cumhuriyeti bir tuttuğu olmamalıdır. Nitekim Lenin bu sözleri şöy*le yorumlamıştır. Engels bu sözleriyle* «bazı anarşistlerin ileri sürdükleri gibi, baskı **biçiminin** şöyle ya da böyle olmamasının proleterya bakımından önem taşımadığını anlatmak istememektedir. Sınıf hakimiyetinin daha özgür, daha geniş ve daha açık bir biçimi, işçi sınıfının mücadelesini geniş ölçüde *kolaylaştırır.» (6)*

Evet, parlemanter rejim de egemen sınıfların menfaatine uygun bir biçimde işler. Fakat, bir devrim ortamı olmadığı sürece, sömürülen sınıfların bilinçlenmesine ve örgütlenmesine en elverişli olanakları da *parlemantarizm* sağlar. Bu yüzdendir ki sosyalist düşünürler, parleman-

«GERİCİ PARLAMENTARİZM»

tarizmin sert bir eleştirisini yapmakla beraber, parlemanter olanakları hiçbir zaman küçümsememişlerdir. Örneğin Lenin'in şu sözlerini hatırlatalım : «parlementoda bir milletvekilliği peşinde koşmamalıdır, ama her yerde halkı uyandırmalı, bilinçlendirmeli, yığınları arkalarından sürüklemeli, burjuvazinin demokrasi iddialarını ciddiye alarak onun yaratmış olduğu cihazdan, yaptırdığı seçimlerden, bütün halka çağrılarından yararlanmalıdır.» (7)

Çinde de Mao Tse Tung, işçi sınıfının öncülüğünde anti - emperyalist ve anti - feodal savaşı yürütürken milli demokratik devrim stratejisini şu şekilde savunmuştur : «... Japonya'ya karşı silahlı mücadelemizde bizi başarıya ulaştıracak anahtar, siyasi demokrasi ve hürriyettir... Çin iki hususta demokratik değişiklikle işe başlamalıdır. Evvela, siyasi sistem konusunda, gerici Kuomintag'ın tek parti ve tek sınıf diktatörlüğü yerini bütün sınıfların ve bütün partilerin işbirliğine dayanan demokratik bir hükümete bırakmalıdır. Bunun için de millet meclisini seçmek ve toplamak için demokratik olmıyan usuller değiştirilmeli, demokratik seçimlerle meclis seçilmeli, toplantılarında hürriyet sağlanmalı ve daha sonra da gerçekten demokratik bir anayasa kabul edilmeli, gerçekten demokratik bir parlemento kurmalı ve gerçekten demokratik bir siyaset güdecek bir hükümet kurulmalıdır.» (8) Aynı konuşmada Mao Tse Tung söz, toplanma ve dernek kurma hürriyetlerini savunarak şunları ilâve eder : «Bu hürriyetler olmaksızın, siyasi sistemi demokratik bir şekle sokmamız imkansızdır.»

Türkiye'de parlemanter rejim aleyhine açılan kampanyada batılı demokrasilerle Türkiye'deki rejim arasında radikal bir ayrım yapılmaktadır. Bu kampanyanın sözcülerine göre, batılı rejimler gerçek siyasi demokrasiyi, Türkiye'deki rejim ise «Filipin tipi demokrasi» yi temsil etmektedir. Bununla kastedilen şudur Türkiye'de genel oy bir sınıf mücadelesi sonucu elde edilmemiştir ve anglo - sakson emperyalizminin bir hediyesidir. Bu bakımdan aslında emperyalizmin hakimiyetine sahte bir «demokratik» görünüş vermektedir. Bu yüzden bu sahte demokrasiye ve «gerici parlemantarizm» e «paydos» demek gerekir.

Kapitalizmin gelişme derecelerinin çok farklı olduğu ülkelerde, siyasi rejimlerin de farklı olacağı doğaldır. Bu yüzden elbetteki Türkiye'de rejim batılı rejimlerden farklıdır. Bununla beraber Türkiye'deki emperyalizmin hakimiyetinden parlementer rejimi sorumlu tutmak büyük bir yanlıştır. Nitekim, «proleter sosyalistleri» de «karşı - devrim» olarak niteledikleri gelişmeyi 1942 de başlattıklarına göre (9), bunu kabul etmeleri gerekir.

Burada herhangi bir fikir karışıklığına meydan vermemek için bir noktayı açıklamak isteriz : Milli demokratik devrimciler, «proleter devrimcileri... ilke olarak parlemanter mücadeleye sırt çevirmezler... Sahtesinin yerine gerçeğini koyamadığımız bugün, parlemanter mücadeleye sırt çevirmek «sol sapma» dır (10) demektedirler. Bu beyan, sadece, kendilerinin ilkelere bağlılık konusunda nekadar hafif olduklarının bir örneğidir. Türkiye gibi son on yıl içinde bir askeri hareket iki de darbe teşebbüsü geçirmiş bir ülkede, özel bir amaçla yürütülen «parlemanto dışı muhalefet» korosuna katılmanın objektif anlamı çok açıktır. Ayrıca, biz kendilerinin iyimserliğine katılarak bunun bir «sol sapma» olduğu fikrine de katılmıyoruz. Sol sapmanın da bir ciddiyeti ve haysiyeti vardır. Sol sapma bilinçli ve örgütlü bir sınıfa (veya sınıflar ittifakına) dayanan bir hareketin, devrim koşullarının tam olduğu hususundaki yanlış bir değerlendirmesinden doğar. Oysa proleter sosyalistleri derler ki : «Türkiye'de proletarya bugün, devrime öncülük edecek objektif ve sübjektif şartlara tam olarak sahip değildir. (11) Bu durumda, parlemanter olanaklardan yararlanma yeteneğinden yoksun oldukları için, kendilerinden çok daha güçlü kuvvetlerin basit bir maşası olmağa mahkûmdurlar. İşçi sınıfı «nerde hareket orda bereket» felsefesi ile ya da papağan gibi ezberlenmiş cümlelerin tekrarlandığı organlarla kazanılamaz. Ciddi ve ayrıntılı tahlillere dayanan eylem biçimleri gerekir. Küçük burjuvazi için de durum aynıdır. Milli demokratik devrimciler bu tahlilleri yapmadıkları içindir ki kâğıt üzerinde mütefik olarak ilân ettikleri küçük burjuvaziyi taşlarla ve sopalarla öğrenci hareketlerinin karşısında bulmuşlardır. Eylemde amprik, teori de ise doğmatik olmanın doğal sonucu budur ve bunun sosyalizmle hiçbir ilgisi yoktur.

Yazımızın başlangıcında milli demokratik devrim şiarıyla ortaya çıkanların, marksist devlet teorisiyle sınıflar teorisini karıştırdıklarını belirtmiştik. Şimdi kısaca sapmaların temelini teşkil eden ve kendi tezlerine de ihanet halinde oldukları nı gösteren teorik temeli açıklamak istiyoruz.

Milli demokratik devrim tezine göre, Türkiye öncü rolünü proletaryanın oynayacağı ve proletarya-küçük burjuvazi-milli burjuvazi ittifakının gerçekleştireceği bir devrim aşamasındadır. Oysa «Türk proletaryasının hala geniş ölçüde» «kendiliğinden bir sınıf» durumunda olduğu, «kendisi için bir sınıf» olma yolunda ancak ilk adımları atmakta olduğu bir gerçektir.» (M.D.D. broşürü s. 18) Ve «Türkiye'de proletarya bugün devrime öncülük edecek objektif ve sübjektif şartlara tam olarak sahip değildir.» Milli burjuvaziye gelince, onun da «bugün işbirlikçi sermaye karşısında boynu bükük olduğu ve bağımsız bir güç olarak toplumumuza ağırlığını koyamadığı bir gerçektir.» (M.D.D. s. 21) «Biz de milli burjuvazi devrimci barutunu tüketmiştir.» (M.D.D. s. 22)

O halde?

O halde geriye küçük burjuvazi kalmıştır ve «Türkiye gibi bir ülkede küçük burjuvazi (ki Türk toplumunda önemli bir yeri olan asker-sivil zümre de çoğunlukla bu sınıftan gelmektedir- batı toplumlarına kıyasla çok daha büyük bir devrimci potansiyele sahiptir.» (M.D.D. s. 23)

Yukarda belirttiğimiz gibi somut tahlillere dayanmadan eyleme kalkışanların, öğrenci hareketlerinde küçük burjuvazinin devrimci potansiyeli ile nasıl karşılaştıklarını gördük. Oysa, hayale kapılmayalım, milli demokratik devrimciler sınıfları üretim ilişkileri içinde ele almadıkları için gerçek küçük burjuvaziyi bir tarafa itmişler ve asker-sivil aydınlardan ibaret yeni bir küçük burjuva sınıfı yaratmışlardır. Bu sapma nasıl olmuştur?

Herkes bilir ki küçük burjuva sınıfı emekle- sermayenin ayrılmadığı, yani hem küçük sermayedar hem de emekçi fertlerden teşekkül eden geçici bir sınıftır. Bu bakımdan bir memlekette sermaye biriki-

(Sayfayı çeviriniz)

mine paralel olarak bu sınıfın bir kısmı proleterleşir, bir kısmı da burjuvalaşır. (Türkiye gibi sermaye birikiminin yavaş olduğu ülkelerde bu süreç yavaştır.) Küçük burjuvazinin tutarsızlığı ve kararsızlığı buradan kaynak alır. Oysa milli demokratik devrimciler öncü bir sınıf saptayamamanın ve amprik eylemlerinin çaresizliği içinde giderek «küçük burjuva bürokrasisi» (M.D.D. s. 27-28) gibi düzmece bir sınıf icadetmişlerdir. Yazımızın başındanberi belirttiğimiz gibi bürokratlar devlet aygıtı içinde ele alınması gereken ücretli bir kategori teşkil ederler. Sınıfları sadece gelirlerinin kökenine göre tesbit etmek gerekseydi, bunları ayrı bir sınıf olarak düşünmemiz lâzımdı. Oysa Marks'ın dediği gibi «bu açıdan örneğin doktorlar ve memurlarda bir sınıf teşkil edeceklerdi» (12) Bürokratların çoğunluğunun küçük burjuva kökenli olması da birşey değiştirmez. Bugün Türkiye'de işbirlikçi sermayedarların da bir kısmı (örneğin Vehbi Koç) küçük burjuva kökenlidir. Bu teorik sapmadan (daha doğrusu tahrifattan) hareket ettikleri içindir ki milli demokratik devrimciler «Avcıoğlu'nun «ülkemizin bugünkü gelişme aşamasında milliyetçi-devrimciler bir kez daha ön plânda rol oynamaya aday gözükmektedir» sözü hiç olmazsa bir süre için yanlış değildir» diyebilmişlerdir. (13)

Mehmet Ali Aybar Türkiye'de «bürokrat sınıf»tan sözetmektedir. (14) «Küçük burjuva bürokrasisi» teriminin mucidi olan «proleter sosyalistleri» aynı teorik sapmanın içindedirler. Şu farkla ki Aybar bürokratları gerici sınıflar içinde ele alırken, demokratik devrimciler onu devrimlerine öncü olmaya layık görmektedirler.

Bu yüzdendir ki M. Ali Aybar «ceberrut devlet-halk» çelişkilerini körüklemeğe çalışırken, demokratik devrimciler «yüzyıldan uzun bir süredir Türkiye'nin kaderine hükmetmiş olan asker-sivil bürokrat zümre, bir geçmişin, bir geleceğin temsilcisidir.» demektedirler. Daha sonra da «milli gelenek» dedikleri bu geleneği överek «biz tarihin ağır basacağı, milli geleneğin üstün geleceği kanısındayız.» (M.D.D. s. 27) diye ilâve etmektedirler. Yakın tarihimizi birazcık olsun tanıyan herkes bilir ki demokratik devrimcilerin «milli gelenek» ve «Mustafa Kemal geleneği» dedikleri şeyi, Atatürk tam tersine milli gelenekten uzaklaşma ve kozmopolitlik olarak nitelemiş, çok sert eleştirmiştir. «Biz bize benzeriz» sözünün ve dil ve tarih teorilerinin anlamı budur. Gerçek devrimcilere düşen bu çabaların neden tam başarıya ulaşamadığını açıklayabilmektir. Yok eğer demokratik devrimciler gibi «milli gelenek» sözü ile bir yüzyıllık tarihi açıklamaya kalkarsak övülebilecek bir Çanakkale ve Kurtuluş savaşından başka pek az şey bulabiliriz. Hattâ bu kavramı tarihimizde uygularsak Damat Ferit'i de «milli gelenek» içine sokmak gerekmektedir. Bütün bunlar bilimsel yöntem bir yana bırakılıp metafiziğe dahınca insanın ne kadar saçmalayacağını göstermesi bakımından manidardır.

Yazımızı fikirlerimizi özetleyerek bitirelim. Parlemanter rejim, egemen sınıfların bir yönetim biçimidir. Bir memlekette ki sermaye birikiminin derecesine göre bu egemen sınıflar milli burjuvazi olabileceği gibi, yabancı memleketlerin burjuvazisi de (emperpalizm) olabilir. Bu sadece Türkiye gibi kapitalizmin az gelişmiş olduğu ülkeler için değil, batılı ülkeler için de doğrudur. De Gaule Fransa'sı örneği gözler önündedir. De Gaule bütün anti - Amerikan demogojisine rağmen Amerikan sermayesinin Fransa'ya girişini önleyememiş tir. Bütün bunlar gözönünde bulundurulursa bir asırdan beri bilinen şeyleri «gerici parlemantarizm» formülü ile yeni keşfedilmiş şeylermiş gibi ileri sürenlere şaşmak gerekir. Bugün Türkiye'de gerçek sosyalistlere düşen, 1961 Anayasasının olanaklarından layıkıyla yararlanarak gerekli tahlilleri yapmak ve eylemi bu tahlillere dayanarak yürütmektir. Bu ise kollektif ve disiplinli çalışmayı gerektirir. Bilimsel çalışma zor, yaygaracılık ise çok kolaydır. Eylemde amprik ve teoride ise doğmatik olan milli demokratik devrimcilerin, çapları hiç de yeterli olmadığı halde bir «likidatör» rolü oynamaya hevesleri hüsranla sonuçlanmaya mahkumdur.

---

1) Prof. M. Duverger, Droit Constitutionnel, Paris 1959 s. 26

2) M. Rubel, Karl Marks - Oeuvres cilt II, Paris 1968 s. 1837

3) Karl Marks, Le 18 Brumaire de Louis Napoleon, Paris 1963 s. 60 - 68

4) Aynı eser s. 80

5) Engels, La Guerre Civileen France (Marks) isimli eserin III. baskısına önsöz Paris 1968, s. 25

6) Lenin, L'tat et la Revolution, Paris, 1964, s. 91

7) Lenin, Devrim Stratejisi, s. 116

8) Mao Tse Tung, Selected Works, cilt I, s. 264 (mayıs 1937 konuşması)

9) Mihri Belli, Türkiye'de Karşı Devrim, Türk Solu sayı 64

10) Gerici Parlamentarizm Emperyalizm'in Hakimiyet Aracıdır. Aydınlık, sayı 11, s. 349

11) Ş. Alpay 'Türkiye'nin Düzeni' Üzerine, Aydınlık, sayı 12 s. 464

12) K. Marks, Le Capital, kitap III, cilt III, Paris, 1960, s. 260

13) Ş. Alpay aynı makale s. 465

14) M. Ali Aybar, Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm, İstanbul 1968, s. 648 - 649

BÜYÜK EYLEM

I

Türkiye'de, iktidar ittifakının unsurları, yani egemen sınıflar, ticaret, tarım ve sanayi burjuvazisiyle büyük mali burjuvazidir. Bu iktidarı niteleyen ve yönlendiren unsur ise, ticaret burjuvazisidir.

Sosyal pratik, ticaret burjuvazisinin, kendi içinde birörneklik göstermediğini, emperyalizmle ilk elden bağları olan büyük ticaret burjuvazisi **(ithalâtçı ve ihracatçılarla sanayici kılığındaki tüccarlar, yani montajcılar) ve bir yandan büyük ticaret burjuvazisi kanalıyla emperyalizmin uç beyi olma niteliğini sürdürürken, öte yandan iç piyasaya ve özellikle tarım kesimine yönelen** küçük ticaret burjuvazisi **şeklinde ikileştiğini ortaya koymuştur.**

Türkiye'nin ekonomi politikası, genellikle egemen sınıflar ve özellikle büyük ticaret burjuvazisiyle küçük ticaret burjuvazisi arasındaki güç dengesi (ve tabiatıyla, Amerika'nın, somut durumlarda, **kendi** somut çıkarlarının dikte ettiği yönde takınacağı somut tutum**) tarafından belirlenmektedir. Yine sosyal pratik, ticaret burjuvazisini teşkil eden unsurlar arasında, ama gizli, ama açık, bir mücadelenin süregittiğini; tarafların büyük ölçüde denge tuttuklarını; emperyalizmin somut durumlardaki somut çıkarlarına bağlı olarak, bu dengenin, kâh birinden, kâh ötekinden, yana değiştiğini göstermiştir. Birkaç örnek vermek gerekirse, ERDEMİR grevinde «Koppers-küçük ticaret burjuvazisi» işbirliğinin ağır bastığını, Odalar Birliği çatısı altında sürdürülen savaştan da büyük ticaret burjuvazisinin galip çıktığını söyleyebiliriz.**

II

Genel seçimler yapıldı; bakanlar kurulu ve kurulun eylem programı açıklandı. Seçimler, iktidarın sınıf yapısını değiştirmemiştir. Bu gözlemin tartışmaya açık bir yanı yoktur. Gelgelelim, üzerinde özellikle ve önemle durulması gereken değişiklik, ticaret burjuvazisinin **(yani egemen sınıflar ittifakının yönlendirici unsurunun)** içindeki güç dengesinin, hiç değilse bakanlar kuruluna yansıyış **şekliyle, büyük** ticaret burjuvazisinden yana bozulmuş olmasıdır. **Bir başka de-**

BURJUVAZİNİN PROGRAMI

KURTHAN FİŞEK

yişle, basının, «Turgut'un, Bilgiç'in vb. tasfiyesi» diye nitelendirdiği olay, aslında, küçük ticaret burjuvazisini doğrudan temsil eden unsurların yürütme organı dışında kalması, buna karşılık, büyük ticaret burjuvazisini doğrudan temsil eden unsurların mutlak egemen duruma gelmesidir. Bu durumda, önümüzdeki dört yılın ekonomi politikasını, hükümet programında ifâdesini bulan büyük burjuvazinin eylem programı belirleyecektir. Bu politikanın unsurlarını en kalın çizgileriyle açıklarken, aynı zamanda, önümüzdeki dönemin de genel görünüşünü açıklamış olacağız.

III

Ekonomi politikasının baş köşesini, kaçınılmaz olarak, Anayasa Mahkemesi'nden geçebilecek duruma getirilmiş bir «Yetki Kanunu» ya da benzeri «düzenleyici tedbirler» işgal edecektir. Gerek ekonomik ve gerekse siyasal yönden büyük önem taşıyan ve bakanlar kuruluna «kanun seviyesinde kararname» çıkarma hakkını getiren bu tasarı, herşeyden önce, yasama ve yürütme yetkilerinin tek bir organda, yürütme organında, toplanması amacını gütmektedir. Buna neden gerek duyulduğu konusu üzerinde biraz duralım. Bir kere, küçük ticaret burjuvazisinin temsilcileri, hernekadar yürütme organından tasfiye edilmişlerse de, yasama organında, eskisinden pek de farklı olmayan bir güce sahiptirler. Doğrudan doğruya buyuk burjuvazinin çıkarlarına hizmet eden bir takım tedbirleri bakanlar kurulundan geçirmek ne kadar kolaysa, Meclis'ten geçirmek de o derece zordur. Bu kanunun çıkarılmasını zorunlu kılan ikinci etken, vergileme yoluyla oluşan kamu fonlarının özel sektöre transferinde, her türlü bürokratik kısıtlamadan kurtulma kaygısıdır. Bilindiği gibi, yasama ve yürütme yetkilerinin tek bir organda, yürütme organının tekelinde toplanması, bürokrasinin panzehiridir. Özetlersek, güç dengesi, belki de geçici olarak, büyük ticaret burjuvazisinden yana dönmüştür ve dengenin böylece sürdürülebilmesi için, (1) a. yasama organına yansıdığı ölçüde yürütme organına yansımayan küçük ticaret burjuvazisinin, b. kamu fonlarının özel teşebbüse transferini köstekleyen ya da, hiç değilse, geciktiren bürokratik kısıtlamaların etkisiz duruma getirilmesi; (2) yürütme organına, kısmi de olsa, yasama yetkilerinin tanınmasıyla, yasama ve yürütme yetkisinin, yürütme organının tekelinde toplanması gerekmektedir.

IV

Büyük ticaret burjuvazisinin karşılaşacağı bir diğer önemli fakat «geçici» sorun, kuşkusuz, devalüasyon sorunudur. Devalüasyona mutlaka gidilecektir. Bir kere, yağma düzeninin en önemli unsurlarından ve büyük burjuvazinin en büyük vurgun kaynaklarından biri olan dış yardımların devamı, devalüasyon şartına bağlanmıştır. İkinci olarak, ithalât kalemlerimizdeki talep elâstikiyetinin düşük olması nedeniyle, yapılacak bir devalüasyon, ithalât hacmını fazlaca etkilemeyecek ve, dış fiyatlarla birlikte iç fiyatların da artacağı nedeniyle, ithalâtçıların aşırı kazançlarında herhangi bir düşme yaratmayacaktır. Üçüncü olarak, sermaye çevreleri, devalüasyonun yapılacağından kesinkes haberlidirler ve bu yüzden ellerindeki parayı çoktan mala dönüştürmeye başlamışlardır; ihracata dönük mallarda ve özellikle tarım ürünlerinde alivre alım yapanlar, ihracatçılar ve stok biriktirmiş bulunan ithalâtçılar, 7 Eylül 1946 tarihindeki devalüasyon kararından sonra olduğu gibi, büyük vurgunlar vuracaklardır. Dördüncüsü ve sonuncusu, devalüasyonun etkin olabilmesi için, ülke dahilinde, deflasyonist bir politikanın izlenmesi gereğidir; bunun anlamı da, emekçi kitlelerin sırtından, yani vurgunların vurulacağıdır.

V

Büyük burjuvazinin eylem programında, kendi çıkarlarının genel çizgisine uygun düştüğü ölçüde, egemen sınıfların diğer unsurlarını da yağmadan yararlandıran bazı önemli tedbirler yer almaktadır. Bu tedbirleri şöyle özetleyebiliriz : (1) ithalâtın yapısını ve dökümünü tesbit etmede ticaret burjuvazisine büyük ölçüde serbestlik tanıyan bir şekilde, liberasyon listelerinin genişletilmesi; (2) tarım kredileri, tohumluk yardımları, «küçük çiftliklerin ekonomik birimler haline getirilmesi», makinleşme vb. yoluyla, feodal beyleri tasfiye etmeden feodalitenin tasfiyesi, yani tarım kesimindeki kapitalistleşme sürecinin, bugüne kadar olduğu gibi, bundan böyle de, feodallerin burjuvalaşması şeklinde yürütülmesi; (3) dış ticareti geliştirecek yönde, a. serbest limanların kurulması, b. sanayinin ihtiyaç duyduğu ham maddelerin eksiksiz karşılanması; (4) Avrupa-Orta Doğu-Asya arasında transit yolların kurulmasıyla transit ticaretin geliştirilmesi vb. vb.

VI

Büyük burjuvazinin eylem programına bakılacak olursa, siyasal (ve özellikle anayasal) plânda, sayısız «iyilik» düşünülmektedir. Görüşümüze göre, bunları gerçekleştiremeyecek, gerçekleştirmek istemeyecektir. Açıklayalım :

Egemen sınıfları sürekli olarak rahatsız eder görünen «çıban başları», (1) yargı organları, (2) TRT, (3) Üniversiteler ve (4) sosyalist harekettir. Yargı organlarıyla uzun boylu uğraşılmayacağı ve «mangalda kül bırakmamak» la yetinileceği, burjuvazinin çıkarlarına ters düşen Danıştay kararlarının bugüne kadar uygulanmamış olmasından ve «Yetki Kanunu» nun Anayasa Mahkemesi'nce iptalinden sonra, başbakanın, «Zaten biz bu işleri kanun olmadan da yapıyorduk. Kalktık, 'meşrûlaştıralım' dedik» anlamına gelecek sözler etmesinden anlaşılmaktadır. Türkiye'deki somut birikimi eyleme dönüştürmekten âciz görünen Aybar yönetimindeki bir Türkiye İşçi Partisi'ni, tasfiye etmek yerine, bugünkü dağınık ve kesinkes sosyalist olmayan şekliyle, «demokrasi vitrini»nde teşhir etmek, burjuvazinin daha çok işine gelecektir. Somut bir birikime tekabül etmeyen fakat «dokunulduğu zaman büyük ses veren» TRT ve Üniversite'yle de uğraşılmayacaktır. Kala kala, geriye, bu konularda neden bu kadar «kuru gürültü» çıkarıldığı kalmaktadır ki, onun da cevabı, iflâs etmiş ve iflâsı tarih önünde tescil edilmiş olan bir kapitalist düzenin, bir yağma, bir piyango rejiminin bu iflâsını, «yerim dar da onun için oynayamadım» diyen gelin gibi, meşrûlaştırmaktır.

BÖYLESİNE

BEHİCE BORAN

Mehmet Ali Aybar «Milliyet» gazetesinde tefrika edilen röportajda pek çok şey söyler görünüp de aslında hiç bir şey söylememenin çok parlak bir örneğini veriyor. Aybar'ın bu konuşmaları yalnız bir konuda su götürmez şekilde açık ve kesindir : O da sosyalist muhaliflerine karşı baştan beri yürüttüğü, Sükan'a taş çıkartan suçlamayı bir kademe daha ileri götürüp somutlaştırmasıdır. Bu konuyu daha sonra ele almak üzere, önce seçim sonuçlarının «tahlili» ve kendisinin «sosyalizm anlayışı» konularında söylediklerini bir gözden geçirelim.

Seçimlerde kötü sonuçlar alınışının nedenlerini Aybar şu noktalarda topluyor :

1) Öteki partilerin T.İ.P. nin sloganlarını, hatta programını kendilerine mal edip T.İ.P.inden oy kapmaları.

2) Emekçi halkın kendisinin iktidara gelebileceğine inanamaması, T.İ.P.nin bunu «anlatamamış» olması.

3) Sosyalist muhalefetin seçimleri baltalaması.

Bir an için - farzımuhal olarak - Aybar'ın ileri sürdüğü bu nedenlerin geçerli olduğunu kabul etsek dahi, bu sözde nedenler aslında hiç bir şeyi izah etmiyor. T.İ.P. sloganlarını, programını yıllar boyu tutarlı ve ısrarlı bir şekilde anlatıyor, yayıyor, gene de oy kaybediyor da, bunları tutarsız, bölük börçük, «kötü bir kopya» olarak son kertede kendilerine aktaran partiler nasıl oyları kapabiliyorlar? Meselenin düğüm noktası burada. İzahı gereken durum budur.

İkinci «neden» için de aynı şey. Neden emekçi halk kendi iktidarına inandırılamıyor? «Anlatamadık» demek birşey demek değildir. Niçin anlatılamamıştır? Kaldı ki, 1965, 1968 seçim sonuçlarıyla 1969 sonuçları arasındaki farkı bu «anlatamamış» olmak keyfiyeti hiç izah etmez. Oyların oran ve mutlak rakam olarak düşmesi resmi rakamların gösterdiğinden de fazladır, çünkü 1965'de parti 54 ilde seçime girmişti, 1969'da ise 67 ilde. Bir yıl önce, 1968'de Senato seçimlerine girilen illerde oy oranı % 5'in üstüne çıkmıştı. Bir yılda bu büyük düşüş neden? Bir yıl önce «anlatmıştık» da bir yıl sonra mı anlatamadık? Aradaki fark istikrarsız oylardır demek de inandırıcı bir izah değildir. İstikrarsız da olsa niçin T.İ.P. bunları muhafaza edemedi de öbür partilere kaptırdı?

Oyların düşmesinin üçüncü nedeni olarak ileri sürdüğü sosyalist muhalefetin seçimleri baltalaması konusunda Aybar'ın parti örgütlerine yolladığı genelgede söyledikleriyle «Milliyet» gazetesine söyledikleri oldukça farklıdır. Genelgede muhaliflerin köy köy gezip T.İ.P. ne oy verilmemesini propagandа etiklerinden şikâyetçi; bunun gülünçlüğünü sonradan kendisi de anlamış olmalı ki röportajda teşkilâtta bir takım tereddütler yaratılarak dolaylı yoldan sonuçların etkilendiğinden söz etmektedir.

Burada önce şunu belirtelim ki, sosyalist muhalefet konusunda Aybar, parti içindeki sosyalist muhalefeti, parti dışındaki Demokratik Devrimcileri ve «Devrim» gazetesinin sözcülüğünü ettiği akımı hiç fark gözetmeksizin aynı torbaya koyarak toptan ve genel bir suçlamaya geçiyor. Oysa bu üç akım birbirinden farklıdır, hele parti içi sosyalist muhalefetle parti dışı öbür iki hareket bıçak kesimi birbirinden ayrıdır.

Parti içindeki sosyalistler seçimleri baltalamak şöyle dursun, gerek «EMEK» deki yazılarla, gerekse seçim dönemindeki gezilerle, başsız ve kendi haline bırakılmış parti teşkilâtını desteklemek, partinin sahipsiz olmadığını göstermek, umut vermek için elden gelen gayreti göstermişlerdir. Mahalli örgütler de partiye sahip çıkarak - merkezden hiç bir destek görmeksizin - imkânları zorlama çizgisinde çalışmışlardır. Ama bir disiplin anlayışıyla kendilerini belirli işleri yapmaya zorlasalar da eski inanç ve şevkli çalışmanın etkenliği elbette gerçekleşemiyordu. Mahalli örgütler ne kadar gayret gösterirse göstersin merkezin hareketsizliği manevi otorisini ve itibarını yitirmiş olması, parti birliği ve bütünlüğünün parçalanmış bulunması, kendi başına olumsuz bir faktördü. Kontenjanlardan liste başlarına, kontenjan konuşmasının gerekçelerine dayanmıyan, sırf parti içi bir partizanlık davranışıyla - açıkça Aybarcı diye - mahalli örgütlerin benimsiyemiyeceği adayların getirilişi de seçim çalışmalarını engelledi. Aybar, sosyalist muhalefeti «ideolojik ihtilâf maskesi altında yürütülen baltalama hareketleri» olarak niteliyor ve «teşkilâtta bir takım tereddütler yaratılmak suretiyle teşkilâtın çalışmalarını engellemesi itibarıyla seçim sonuçları üzerinde dolaylı menfi etkisi olmuştur», diyor. Ne maskesi, ne tereddüdü? İstanbul, Ankara, İzmir gibi nitelik ve nicelik bakımından partinin ağırlığını teşkil eden illerle diğer bir çok önemli illerin yöneticileri baştan beri açıkça ve kesinlikle Aybar ve politikasına karşı cephe aldılar. Merkezle mahalli örgütlerin ilişkisi, bağlantısı koptu. Büyük illerin başlarına müteşebbis heyetler getirildi. Bu şekilde seçimlere gidilemiyeceğini, sonuç alınamıyacağını aylarca önce Genel Yönetim Kurulu toplantılarındaki konuşmalarımızda, EMEK'deki yazılarımızda belirttik. Ama parti örgütünün ve kadrolarının önemini küçümseme, T.İ.P.ni bir lider partisine dönüştürme, parti örgütünü bir kenara bırakarak resen doğrudan doğruya kitlelere seslenme yoluna sapan Aybar bu uyarmalara kulaklarını tıkadı. Kaygusu, tecrübeli kadroları iş başında tutmak ya da işbaşına getirmek değildi, kullandığı ölçü, kendisini tutan - tutmayan ayrımı idi. Böylece parti örgütü çalışmaları bizzat Aybar tarafından baltalanmış oldu.

Aybar kendisinin bilimsel sosyalizmden sapmış, parti örgütünü felce uğratmış olmasının seçim sonuçları üzerindeki etkisini küçümsüyor. Parti içi ihtilâf sadece büyük şehirlerdeki aydınlar arasında yansımıştır, kitlelere, köylere hiç intikal etmemiştir, diyor. Ve kargaları bile güldürecek lâflar ediyor : «Bu gibi iddiaların bir de şöyle bir çocukça yanı oluyor. Sanki seçmen kitleleri doğmatik sosyalizmi benimsemiş de, doğmatik olmıyan partimizi oy vermiyerek cezalandırmış.» Çocukça olan Aybar'ın bu sözleridir. «Doğmacılık» iddiası bir yana- anlaşılıyor ki Aybar bilimsel sosyalizmi doğmacılık sayıyor - ancak Aybar zihniyetinde olanlar sosyalizmden sapmanın kitleleri etkilemesi için kitlelerin bilimsel sosyalizmi bilmesi gerektiğine inanabilirler. Bilimsel sosyalizmden sapma, parti örgütünü ve çalışmalarını etkiler, örgütün durumu da kitlelerde yansır. Aybar'ın bu sözleri partinin, yani işçi-emekçi sınıflar örgütünün önemini kavrayamamış olmasının kesin ve açık belirtisidir. Bu da Aybar'ın örgüt konusundaki genel tutumuna, politikasına uygundur. Kaldı ki, işçi - emekçi kitleler bilimsel sosyalizmi genel çizgileriyle olsun öğrenmemişse, partideki ihtilâfın farkında bile değillerse, bu partinin görevini yerine getirmediğinin, işçi- emekçi sınıfların gerçekten partisi olamadığını gösterir. İşçi - emekçi kitleler kendi partilerinde olup bitenlerin farkında değillermiş! Bu, öğünülecek değil, üzerinde düşünülecek bir meseledir.

Oysa ihtilâf kitlere hiç intikal etmemiş de değildir. Partide olup bitenlerin doğrudan doğruya kitlelere yansımasının yanısıra, asıl önemli yansıma parti örgütünün alt kademelerine, parti dışındaki partiyi destekliyen sempatizan çevreye, mahalle ve köylerdeki daha uyanık, daha bilinçli, kendi ortamlarında etkili kimselere yansımasıdır. Kitleler burada ayrıntılarına giremiyeceğimiz çeşitli nedenlerle ihtilâfın gerçek mahiyetini kavrıyamamış olsalar bile, kafalarındaki İşçi Partisi imajı bozuldu, « bu da öteki partiler gibiymiş, bunlar da birbirlerine düştü,» dediler. Buna karşı, «eh ihtilâfı siz çıkardınız, çıkarmasaydınız,» denemez. «Kol kırılır yen içinde» taktiği sosyalistlerin asla benimsiyemiyecekleri oportünist bir taktiktir. Mesele kolun kırılmamasıdır; kırılmışsa yen içinde saklanamaz, kangren olur. Açığa çıkarıp kırığı tedavi etmek gerekir. İhtilâf yetkili ve ilgili organa, Merkez Yürütme Kuruluna, ilk getirildiği gün daha Aybar meseleyi «adam yeme», «partiye saatli bomba koyma», «kişisel ihtiras» olarak yorumlayıp, parti örgütlerine ve kamuoyuna ısrarla böyle göstermekte direnmeseydi

SOSYALİZM

di, muhaliflerini sükanvarı suçlamalarla aklı sıra köşeye sıkıştırıp tasfiye etmeğe niyetlenmeseydi, fikir ve politik çizgi seviyesinde eleştiri ve tartışmalar ne kadar sert olursa olsun, kamuoyu meseleyi yukarıda belirttiğimiz şekilde yorumlamaz, parti hakkındaki görüşü ve inancı sarsılmazdı. İhtilâfın partiyi baştan aşağı bölen olumsuz yorumlara yol açan hale gelmesinde sorumluluk Aybar'dadır.

Dolaylı yansıma ise çok önemlidir. Bir sosyalist partinin işçi-emekçi kitleleri nasıl etkilediğini, etkileme mekanizmasının nasıl işlediğini Aybar asla anlamamış görünüyor. Oylar sadece radyo konuşmaları, mer kezden verilen demeçler, bültenler, Aybar'ın bir kaç gün gezmesiyle sağlanmıyor. Oyları sağlıyacak önce parti örgütleri ve parti dışındaki destekliyici çevredir. Partinin başı ile gövdesi kopuk hale geldi mi, örgüt ler üst kademenin politik çizgisini reddeder oldu mu, parti kit leler üzerindeki etkenliğini yitirir. «Üst kademelerin kararla rı, kabul ettiği politik çizgi, alt kademeleri bağlar» şekli gerekçesiyle mesele çözülemez. Alt örgütlerin ve faal partililerin çoğunluğu bu kararları ve politik çizgiyi içten benimsemez, doğru bulmazsa, şekli disiplin zorlamaları ile işler yürütülemez, en azından bir pasif diren me fiili durumu meydana gelir ve halen de gelmiştir.

Aybar, ihtilâf sadece büyük şehirlerdeki aydınlar arasında yansımıştır, diyor. Oysa bütün Anadoluya yayılmış, okumuşluk anlamında aydın olsun olmasın, partisiz ama partiyi tutan sosyalist bir kesim vardır. Mahalli örgütlerin kuruluşunda, çalışmalarında, seçmenleri etkilemekte, seçim sandıklarını denetlemekte, bu kesim etkin rol oynamıştır. Bunlar partiye karşı, hiç değilse pasif, bir duruma geçtiler mi, çok önemli bir yardımcı unsuru yitirmiş olursunuz ve bugün parti bunu yitirmiştir. «Oy vermeyin» pro pagandasını yapmalarına hacet yoktu. Partiyi tanıtmak, kabul ettirmek, oy verdirmek için çaba göstermemeleri sadece, olumsuz sonuçların meydana gel mesi için yeterlidir.

Aybar'ın öbür konulardaki bütün sözleri de partinin işçi-emekçi sınıfların politik örgütü olarak görevini, anlamını, önemini kavramadığını gösteriyor. Emekçilere kendilerinin iktidara gelmelerinin gereğini anlata madık; birikim olmadı; yarın konjoktür değişir, bakarsın oylar bir milyona, iki milyona çıkar, diyor. Bu sözler pasif, mekanik bir determinizm görüşünün ifadeleridir. Bu birikimi, oy sıçramalarını objektif şartla rın gelişmesi kendiliğinden mi sağlıyacaktır? Partinin görevi, rolü nedir bunda? Aybar sadece köy köy gezip «anlatmak»dan söz ediyor. Bunu başarmak için de maddi imkânlar kıtmış, partinin bir organı yokmuş. Pe kiy, örgüt ve örgütlenme sorunları? Tek kelime etmiyor bu konuda. Kaldı ki, bu imkânsızlıklar daha önceki seçimler de daha fazlasıyla vardı.

Maddi imkânlar ne kadar bol olsa da kırk ilâ altmış bin köy tek tek gezilemez ve sadece «anlatmak»la da bir sonuç alınamaz. Parti, Genel Merkez de mek değildir, hele Genel Başkan hiç değil. Partinin kitlelere gitme yolu da sadece geziler ve yayın organı değildir. Parti, merkezden illere, ilçelere, mahalle ve köylere uzanan, nüfuz eden örgüt demektir. Bu çapta sağlam, faal, mücadeleci bir sosyalist örgütün olursa ve bu örgüt «anlatmak»la yetinmeyip işçi-emekçi kitleleri hak ve özgürlüklerine sahip çıkarmakta iş görür, onların mücadelesine öncülük ederse, kitlelere, partiyi ve sosyalizmi anlatma imkânları kolayca bulunur.

Aybar, Anayasanın 28. maddesine ilişkin olarak diyor ki : «Ben her gezdiğim köyde, köylüleri bu haklarına sahip çıkma ya teşvik ettim. Toprak mı istiyorsunuz? Mahsulünüzü değer pahasına satamıyor musunuz? Peki, birleşin on köy, yirmi köy, otuz köy, kırk köy. Belli bir günde yürüyün şehirlere dedim ve yollarını gösterdim.» Bir sosyalist başkanı ağzından işitilmesi biraz garip sözler doğrusu. Bir sosyalist partinin esas görevi halka şöyle şöyle yap diye öğüt vermek midir? Yoksa halkın önüne düşüp mitingi, yürüyüşü yapmasına fiilen yardımcı mı olmaktır? Bir sosyalist parti emekçi halkın bu mücadele araçlarını kullanmasında öncü, örgütleyici olmıyacaksa, varlığının «sebebi hikmeti» nedir? İşçi-emekçi sınıfların politik örgütü olarak görevi, işi nedir?

Hem şu halka verdiğimiz talkımları önce kendimiz tutsak da partiye yapılan saldırıla ra karşı Anayasanın 28. maddesinin tanıdığı hakları parti olarak biz kullansak nasıl olur?

Emekçi halkın kendisinin iktidara gelmesine inanamaması konusunda da Aybar'ın söyle dikleri en azından hayret uyandırıcı şeyler. «Bak, listelerde 343 emekçi aday var. Ver oyları, geç kendin suyun başına!» diyeceksin, halk da şıpıdak oyları verecek, iktidara geleceksin. Ne kolay şey! Bu da kestirme yoldan gitmek arzusunun bir başka şeklidir aslında. Önce parti şamar oğlanı gibi boyuna saldırıya uğrayıp saldırılara üç gün sonra merkezden demeç vermekte yetinmekten çıksın, 28. maddenin tanıdığı hakları, meşru müdafaa hakkını kullansın. İşçi-emekçi kitlelerin önüne düşsün, onların kendiliklerinden verdikleri mücadeleleri sosyalist mücadeleye dönüştürmeye, onları eylem içinde sosyalist bilince kavuşturmaya çalışsın. Bak o zaman en uzak dağ köyleri bile partiyi nasıl öğrenir, tanır ve iş başaracağına inanır. Sonra halk adını sanını duyma dığı 343 kişiye neden oy versin? Vermez elbette. İşçi-emekçi sınıfların iktidara gelmesi, fabrikadan, tarladan, tezgâh başından herhangi bir işçinin, emekçinin doğrudan doğruya Meclise girmesi değildir. İşçi-emekçi sınıfların iktidarı bu sınıfların sosyalist partisinin aracılığı ile gerçekleşecektir. O milyonlarla işçi-emekçi arasından ancak bir kaç yüz kişi Yasama ve Yürütme Organlarında yer alacaktır. Demek ki, on milyonların arasından bir kaç yüzün seçilmesi sorunu, on milyonların bir kaç yüzle temsili sorunu vardır. Nasıl olacak bu? Parti aracılığı ile. On milyonların arasından en uyanık, en cesur, en becerikli olanlar parti içinde ve partili olarak kitleler içindeki çalışmalarıyla birer sosyalist militan olarak yetişecekler, tanınacaklar, işçi-emekçi sınıfların etkin temsilcileri olabilmek yeteneklerini ispat edeceklerdir. Bunlar meçhul kimseler olarak değil, seçmen çevrelerince sosyalist militan bilinen kimseler olarak listelerde yer alacaklardır. İşçi-emekçi sınıfları örgütleyip bilinçlendirmek, politik mücadeleye sokmak ve sosyalist militanlar yetiştirmek görevlerini yerine getirmeyen bir parti, ne kendini, ne de adaylarını kitlelere tanıtamaz, kabul ettiremez. Bunun için örgüt ve örgütlenme ve eylem içinde sosyalist eğitim birinci planda gelir, diyoruz.

Bunları söylemek Aybar'ın kavlince «tepeden inmecilik», «bir aydın kadronun sosyalizmi kurmak istediğidir.» Kendisiyse sosyalizmin aşağıdan yukarı halkla beraber kurulmasından yanadır. Ama bunu somut olarak nasıl gerçekleştirecektir? Asıl cevaplanması gereken bu konuda tek kelime söylemiyor. Örgütlenmemiş, bilinçlenmemiş, yığın halinde bırakılmış işçi-emekçi kitleler ne sosyalizmi kurabilir, ne yönetime fiilen katılabilir. Milli Demokratik Devrimcilerin, Cuntacıların, Anarşistlerin tutumu ne kadar işçi-emekçi sınıflar partisine karşın (anti-parti) ise, Aybar da başka biçimde ama aynı derecede partiye karşıdır. Parti eşit kendisi. Lider olarak kendisi ve işçi-emekçi sınıfların «sağduyusu», «tarihsel sezgisi» ve seçimden seçime onların karşısına çıkıp «evvela selâm eder, saygılarımı sunarım. Biryol da bizi dene!» diyerek oy istenmesi Türkiye'de sosyalizmi gerçekleştirmek için yeter. Gerçekten dünyada, teoride ve pratikte, misli görülmemiş bir «sosyalizm anlayışı» dır bu! «Dünyada ilk defa» sosyalizm böyle kurulacakmış. Bu, «ilk defa» lık hiç bir zaman gerçekleşmiyecektir, çünkü böyle sosyalizm olmaz. Aşağıdan yukarı, demokratik sosyalizm iddiasında olan Aybar tepeden inmeciliğin en uç örneğidir, çünkü onun tepeden inmeciliği bir kadronun bile değil, tek kişinin, kendisinin tepeden inmeciliğidir.

Son olarak üzerinde durmak istediğim nokta, Aybar'ın, ihtilâfın ilk çıktığı günden beri baş

Sayfayı çeviriniz

lattığı, üçüncü olağan kongrede okuduğu mahut yazı ile kamuoyuna duyurduğu suçlamayı daha somutlaştırıp keskinleştirerek sürdürmesidir. Kendi «sosyalizm anlayışı»nı belirlerken hep sosyalist hareketin bağımsızlığının altını çiziyor, yabancı herhangi bir merkezden direktif alınmaması için mücadele ettiğini belirtiyor. Yani böylece muhaliflerinin dışa bağlı olduklarını ima ediyor. Bununla da yetinmiyor, sonunda baklayı ağzından tam çıkarıyor : «Türk sosyalizmine herhangi bir yabancı merkezden, tavsiye mahiyetinde de olsa, direktifler verilmesi ihtimallerine karşısında uyanık olmak zorunluluğuna inanıyorum», diyor. Böylece Aybar düpedüz suç tasnii ediyor. Hemen arkasından ekliediği «sosyalist dünya tarihi kuşkularımızın yanlış olmadığını göstermektedir» kaçamak cümlesi kendisini suç tasnii etmiş olmaktan kurtarmaz. Böyle bir suç tasnii için kullanılacak sıfat çok ağır olacağından yazmak istemiyorum. Sadece, polis bile, Meclis'te Sükan bile bu kadarına cür'et edemedi, demekle yetineceğim.

Seçimlerden önce «Milliyet»te çıkan röportajda Aybar, seçimlerde İşçi Partisi oylarının en azından iki misline çıkacağını kesinlikle söylüyor, başka partilerin T.İ.P. ten oy alabilmelerini varit görmüyordu. Seçimlerden sonra ise başka partilerin oy çekmesini T.İ.P. oylarının düşüşünün başlıca sebebi olarak ileri sürüyor ve «masa başında hesap etiğimiz gibi olmuyor» diyor. Başka hiç bir sebep olmasa, memleketin ve kitlelerin durumundan, partisinin durumundan bu kadar habersiz, tahminleri bu kadar yanlış çıkan bir parti başkanının görevden çekilmesi için bu kendi başına yeter bir gerekçe. Seçimlerden önce, Bay Abdi İpekçi'nin sosyalist muhalefetle ilişkin olarak«Toplıyacağınız oy sayısı sonucu tayinde önemli bir faktör olacaktır,» yargısına Aybar iştirak ediyor ve «Öyle sanırım. Yani Türkiye İşçi Partisinin bu seçimlerde alacağı sonuç önemli bir faktör olacaktır. Bir çok meselenin cevabını getirecektir» diyor. Seçimlerin sonucu alınmıştır ve getirdiği cevap, «Aybar'a ve onun politikasına HAYIR!» dır.

Divitçioğlu ve Üst Yapı Tahlillerinin Sınırları

Sencer Divitçioğlu'nun 14 Ekim tarihli Ant'taki yazısı, «Yarınki Türk Sosyalizminin Potansiyeli», belli başlı üç sorunun cevabını aramaktadır :

— 1946'dan sonra DP ve daha sonra AP nin, halkın çoğunluğunu teşkil eden tabakalar arasında kazandığı siyasi başarının sebebi nedir?

— Bugün AP ni teşkil eden güçlerin iç çelişkileri nelerdir?

— Türkiye'deki sosyalist hareket bakımından bu çelişkilerden ne gibi sonuçlar çıkar?

Türkiye'de sosyalizmin ulaştığı aşamada bu sorulara doğru cevaplar bulmak büyük önem taşımaktadır. Çünkü bu sorular, tartışmayı meselelerimizin gerçek kökekine götürecek niteliktedir.

Teorik tartışma ortamımızda, yanlış sorulmuş sorulara, yanlış yöntemlerle verilen yanlış ve yüzeyde kalan cevapların oranı, endişe verecek seviyede yüksek görünmektedir. Bu ortamda tam bir keşmekeş ve kördöğüşünün ortalığı kasıp kavurması doğaldır. Dikkat edilirse, teorik tartışmalarımızdaki kavram anarşisi, nakilcilik ve ezbercilik ve bütün bunların sonucu olan eylemle bağlarını koparmış teorik düşünce yapımız, içinde bulunduğumuz eylem kargaşalığının ve başarısızlıklarımızın tam bir aynasıdır.

Bu sebeple Sencer Divitçioğlu'nun yazdıklarını dikkat ve titizlikle tartışmak gerekir. Kendisi şimdiye kadarki üretiminde kolay ve nakilci genellemelerden kaçmasını ve temel sorunu ikincil sorundan ayırmasını bilmiştir. Söz konusu yazısındaki fikir ve sorunları tartışarak bugün çözmek zorunda olduğumuz sorunlara doğru açıdan yaklaşmak mümkündür.

Sencer Divitçioğlu'nun yukardaki sorularla ilgili cevabı, esas olarak birinci soruya verdiği cevaptan çıkmaktadır. DP Hareketi 1934 ten sonraki Devletçilikle, İkinci Dünya Savaşının ve Amerikan yardımının, palazlanmasına sebep olduğu Türk Burjuvazisinin siyasi iktidara gelmesidir. Osmanlıdan miras kalan ve DP devrine kadar aşağı yukarı devam eden sınıf ve iktidar yapısında ise, «hakim zümrelerden nisbeten bağımsız», «hakim zümreler arasında nazım» rolünü oynayan ve askeri - sivil bürokratlar tarafından temsil edilen bir Devlet'in önemli çok önemli bir yeri olduğu ileri sürülmektedir. Bunun belli başlı sebebi hakim zümrelerin pek çelimsiz olmasıdır: büyük toprak sahipleri, yani ağalar ve eşraf cılızdır, çünkü küçük toprak mülkiyeti oldukça yaygındır. «Ticaret ve bir miktar finans burjuvazisi» iktidara ciddi olarak talip olacak güçte değildir; çünkü büyük sermayeye ve sanayi sermayesine dayanmamaktadır; çünkü sanayi yok gibidir.

DP Hareketinde birleşen takviyeli burjuvazinin, 1950'de iktidarı almak üzere, tabi sınıfları (yani ufacık işçi sınıfını, fakir köylüyü, tarım işçisini ve esnafı) arkasında toplaması olayı nasıl olmuştur? Ortada gerçek bir çelişme vardır; çünkü bu şekilde tanımlanmış bir burjuvazi kan damarları ile dışarıya, hristiyan batı kapitalizmine bağlıdır. Bir ölçüde zaten onun yarattığı bir sınıftır. Dolayısıyla bağlı olacağı değerler ne millidir, ne müslümandır. Halbuki Türkiye'de «halk tabakalarının» bağlı olduğu değerler milli ve müslümandır. O halde DP bu çelişkiyi nasıl yenmiş, temel sınıf menfaatleri zaten çatışması gereken sınıfları, üstelik farklı üst yapı değerleri bayrağı altında toplayabilmiştir?

Burada Sencer Divitçioğlu, gerek kendisinin daha önce yaptığı, 16. Asra kadar Osmanlı Toplumunun yapısıyla ilgili çalışmaların bir nevi izdüşümü olan ve gerekse son zamanlarda İdris Küçükömer'in geliştirdiği «Bürokrasi-halk çelişkisi» kavramını uygulamaktadır. DP içinde bulunduğu çelişkiyi, bir önceki dönemden, tek parti-CHP döneminden kalan çelişkilerden yararlanarak çözmüştür. Bu tarihi bakımdan çok bereketli çözümün ana hatları şöyle : tek parti olarak CHP (ve temel dayanağı bürokrasi), nedense, Türk toplumunun sadece sınıfsız bir toplum olduğunu ileri sürmekle yetinmemiş, bir de bu toplumu batılaştırmaya karar vermiş. Bu kararın sonucu olarak yapılan bir seri üst yapı «reform»lar ve temsil ettikleri Kemalist ideoloji, «halk tabakalarının» toplumsal değer yargılarıyla çelişme halindedir. Buna karşılık DP'nin getirdiği kapitalist ideoloji, zaten bir miktar kendi içinde bulunan anti laik eğilimi de kullanarak, fakat esas itibariyle, halk kütlelerinin CHP iktidarı tarafından en azından ihmal edilmiş olan değer yargılarını ve inanışlarını okşayarak, halkın büyük çoğunluğunun, çalışan, artık-değer yaratan sınıfların desteğini kazanmıştır. (Esas itibariyle diyorum, çünkü Sencer Divitçioğlu, tabi sınıfın «görüntülere kapılarak»... bu «tuhaf ittifak»a katıldığını söylemektedir.)

Bu perspektif içerisinde 1960 iktidar değişmesi CHP-bürokrasinin, burjuvazinin başarışızlığından yararlanarak iktidarı ele geçirme ve toplum dengesindeki yerini hukuki tedbirlerle sağlamlaştırma, emniyet altına alma gayretidir.

Bugün AP içindeki çekişme de dışa bağlı komprador-burjuvazi ile bir nevi «anadolucu» milli burjuvazi arasındaki çelişmedir. Sencer Divitçioğluna göre, günlük basının bir ara «takunyalılar» diye alaya aldığı bu grubun «dayanağı, başlangıcı ve geliştiği ortam, Türk halk tabakasının iktisadi ve kültürel gerçeklerini yansıtmaktadır.» Bu çelişmenin ortaya çıkması da DP hareketinin doğuşu gibi, «Türk halkının bağrında gelişen başkaldırma gücünü göstermektedir. «Kendi emek-gücüne sahip çıkacak halk ile kendi kültüründen taviz vermeyecek olan halk aynı Türk halkıdır. Yarınki Türk sosyalizmi de ancak bu iki unsur üzerine kurulabilir ve bu, potansiyel olarak hazırdır.»

Sencer Divitçioğlu'nun yukarda özetlenen tezindeki bazı noktaların, daha fazla tartışmasız kabulü imkânsız görünmektedir.

Yazar, Türkiye'de burjuvazinin çeşitli şartları değerlendirerek iktidarı, tâ bundan 20 yıl önce ele geçirecek kadar kuvetlendiğini kabul etmektedir. Burjuvazinin iktidarı ele geçirebilecek kadar kuvvetlenmesi demek, toplumda kapitalist üretim ilişkilerinin hâkim üretim ilişkileri haline gelmesi demektir. Kapitalist üretim ilişkilerinin tek üretim ilişkileri olmasına hacet yok; eğer bunlar sadece hakim ilişkiler haline gelmişse, yabancılaşmanın temeli, üretim ilişkilerinin, yani insanlar veya sınıflar arası ilişkilerinin, mallar arasındaki ilişkilere dönüşmesi olayındadır. (Yani emtia fetişizminde). Kapitalistleşmiş bir toplumda artık, «din ve gelenek büyük çapta, doğrudan üreticiler ile

ATİLLA SÖNMEZ

ürün arasındaki ilişkileri düzenleyen ve sınıf ilişkilerini peçeleyen, toplumsal görüntüler, olaylar» olamaz. Hem Türk toplumunda kapitalist - burjuva sınıfı hakimdir demek, hem de Türkiye'de tabi sınıfların en köklü yabancılaşması «din ve gelenek» sebebiyle olmaktadır demek, terimlerde çelişmeye düşmektir. Bu çelişmeyi ortadan kaldırabilmek için, başka bir sürü hususu isbat etmek gerekir. Türkiye'deki tâbi sınıfları diğer ülkelerdekinden ayıran özellikler nelerdir? Yoksa Tükiye'deki kapitalist-burjuva düzeni mi özel nitelikler göstermektedir? Bu özellikler nelerdir? Yoksa daha başka sebepler mi vardır?

Toprakta küçük mülkiyetin yaygınlığı ile ağalık düzeninin zayıflığı arasındaki ilişki de tartışma götürür. Bir kere küçük mülkiyetin Türkiye'nin her tarafında aynı yaygınlıkta olduğu söylenemez. Sonra, kiracılık, yarıcılık, kredi mekanizması vs. küçük mülkiyetin nisbeten yaygın olmasına rağmen ağalığın kuvvetlenmesine yarayabilir.

Üçüncü yanlış görünen değerlendirme, Erbakan Grubu ile AP arasındaki çatışmasının değerlendirilmesi ile ilgili. Ortada bir çekişme olduğu muhakkak, fakat bunun tarihi anlamı üzerinde bence önemli bir yanlış yapılmaktadır : şematik olarak Erbakan Grubu Anadolu tüccar ve sanayicisini, AP de daha ziyade büyük şehirler komprador - burjuvazisini temsil etmektedir deniyor. Bir kere benim bildiğim kadarıyla, devrimci geçişler bir tarafa bırakılırsa, uluslar arası sermaye ile işbirliği yapmış burjuvaziden bir «millî» burjuvazi çıktığı görülmemiştir. Tersi olmuştur sadece. O halde ortada bir «millîci» burjuvazi grubu olamaz, olsa olsa demagoji yapan ve önemsiz bir grup olabilir. Kaldı ki meseleyi biraz daha somut şartlarıyla beraber ortaya korsak pek karanlık bir tarafı kalmamaktadır; Anadolu tüccar ve sanayicisi dediğimiz kimdir? Bu konuda sistematik bir çalışma yapılmış değildir. Fakat biraz Anadolu ile ilişkisi olan herkes bilir ki «Anadolu tüccar ve sanayicisi» dediğimiz grup ezici çoğunluğu ile tüccardır ve bunların da en ileri gelenleri ve paralıları ya «Vita-Sana»nın bölge toptan satıcısı veya belli başlı yabancı traktör veya başka makine markasının temsilcisidir. Veya yabancı şirketlere çok zaman paravana görevi gören maden veya başka madde ihracatçısıdır. Anadolu burjuvazisi yabancı sermayeye kollarını açmasa, İstanbul'da bir kompradar sınıfı nasıl doğar ve gelişir? Bunun dışında Anadolu veya taşra burjuvazisinin en güçlü unsurları genellikle Devlet taahhütlerinden zenginleşmişlerdir veya son zamanlarda olduğu gibi turistik tesis yapmak veya benzeri işler için uygun şartlı büyük krediler elde etmiş ve bu şekilde zenginleşmiş kimselerdir. Bunların en faal ve becerikli olanlarının da gözü, daha tatlı ve çabuk kârlar sağlayan yabancı sermaye ile bir şekilde işbirliği kurmaya çevriktir. Komprador burjuvazi ile aralarındaki çelişki yüzeyde ve kısa görüşlü bir çelişkidir. Geleceği bu çelişki üzerine bina edenlerin pek uzağa gitmesi beklenemez.

Yalnız, komprador burjuvazinin ileri gelenleri arasında azınlıklara mensup tüccar ve «sanayiciler»in daha başarılı olmaları, şüphesiz birçok burjuva unsurları arasında olduğu gibi Anadolu burjuvazisi arasında da kıskançlıklar yaratmaktadır ve Erbakan ve kendi çaplarında MHP'liler'in bir kısmı bu kıskançlıkları siyasi sermayeye çevirmek üzere kullanabilirler ve hatta bunu bir miktar halk tabakalarına da bulaştırmayı başarabilirler. Fakat bu da pek derine giden bir çelişki gibi görünmemektedir. Önemli olan, Türkiye'de sermayenin, teknolojisiyle, ham maddesiyle, turizmiyle, sabırsızlanan halka bir ölçüde de olsa iş bulma imkânlarıyla, dış sermayeye bağlı olduğudur. Anadolu'da veya başka yerde, ciddi sermaye sahibi herkes, sermayesinin varlığının ve geleceğinin yabancı sömürüye bağlı olduğunu bilmektedir.

Bütün bunlara rağmen Sencer Divitçioğlu'nun geliştirdiği tezin ana çizgilerinde önemli gerçekler var. Bürokratların her zaman bir sınıf adına hareket ettiğini kabul etmek şartıyla, Türk toplumunda bürokrasinin özel bir tarihi anlam taşıdığı kabul edilebilir. CHP nin bürokrasiyle özel bağları olduğu inkar edilemez. Nihayet Türk «halk tabakalarının» din ve geleneğe bağlılığı ve gereğinde bu konularda çok istismar edildiği de gerçek. Türk burjuvazisi de çelişkilerle doludur. Ancak bu gerçekleri bu seviyede ve genellikle ortaya koymak sosyalist hareketin gelişmesine yardım edecek ipuçları vermekte midir?

Hiç şüphe yok ki Türk sosyalistleri «halk tabakalarının» din, kültür ve geleneklerine saygılı olmalıdır. Sosyalizmin, insanın bütünlüğünü bozan değil, onu muhkemleştiren, ona serbest ve sınırsız gelişme olanakları sağlayan bir düzen olduğunu anlamalıdır. Bu konularda zaten ciddî bir ihtilâf yok. Sadece bazı nakilcilerin gevezelikleri ve cehaletleri var. Eğer Sencer Divitçioğlu bütün bu tezi bu arkadaşlara gerçeği göstermek için geliştirdiyse, bence fazla zahmete girmiş. Gerçek devrimci, içinde bulunduğu ortamda, suda balık gibi rahat ve kabul görmüş olmalıdır. Öyle değilse zaten devrimci değildir. Öyle görünüyor ki, halkın inanç ve kültürüne sevgi ve saygı duymayan kimse de Türk toplumuna, suya dökülmüş mazot gibi yabancıdır; ondan fazla hayır gelmez. Devrimcinin içinde yaşadığı toplumla ilişkileri diyalektik ilişkilerdir: görevi o toplumu kökünden değiştirmektir, dal ve budaklarından değil. Bunu yapmak için de o toplumun halk tabakalarının değerleriyle zıtlaşmak değil, o değerlerin his yükünü, sosyal anlam ve kökenini anlamak, hissetmek gerekir. Toplumu değiştirme süreci buradan başlar. Devrimci, sadece gelecekte yaşayan insan değildir: içinde bugünü ve geleceği beraber yaşatır. Gözü geleceğe dönüktür ve bütün iradesi bu yöne doğru gerilmiştir, ama ayakları bugünün toprağındadır. Tarif ettiğim devrimci tipi birçoğumuza garip gelebilir. Bunun sebebi, birçoğumuzun tanıdığı tek devrimci tipinin, küçük burjuva tipi devrimci olmasıdır.

Son birkaç yılda, aralarında Sencer Divitçioğlu'nun da bulunduğu yazarlarımızın yaptığı, üst yapıdaki dalgalanmaların tahlili oldu. Bu tahlil yararsız değil. Fakat bunun sınırları artık belli oldu. Bu tip üst yapı tahlilleri ve onlara dayanan teorilerle bazı gerçekler ortaya çıktı. Fakat bundan sonra bizi daha bir adım ileri götürecekleri yok.

Bundan sonra bu üst yapı olaylarının altında yatan değişme ve çelişmeleri incelemek gerek. Yani, gerçek, somut dünyamızda olanları ve ortaya çıkan çelişmeleri incelemek gerek. Pek alâ mümkündür ki bu incelemelerin sonucu olarak, fakir köylü-işçi-esnaf tabakalarının, burjuva - kapitalist iktidarda gerçek anlamda, iktisadi anlamda bir ilerleme görmekte, bulmakta oldukları anlaşılacaktır. Bu ilerleme, onlar için, henüz bütün kozlarını oynamış bitirmiş, bütün fişeklerini harcamış görünmeyebilir. Bu gelişmenin çelişkileri, onlar için henüz olgunlaşmamış olabilir. Dolayısıyla tâbi sınıflar henüz, sosyalizmin cevap olarak ortaya çıkaracağı soruyu sorma aşamasına gelmemişlerdir. Bugün bir inşaat işçisinin sömürüldüğünü kim inkâr edebilir? Ama eğer alternatifi köyünde boş, aşağı yukarı bütün yıl işsiz kalmak, yani artık veya başka türlü hiç değer yaratmamaksa, inşaatta artık değer yaratıp sömürülmek ona neden daha kârlı gelmesin? Neden bu sömürülme ona bir ilerleme gibi görünmesin?

Ankara sokaklarında, içinde bir yığın plâstik tabak-çanak bulunan el arabasını iterek, «kalaycı» diye bağıran satıcıları bilirsiniz. Bunlarla konuşun. Plâstik mutfak eşyası satarak, babadan kalma sanatlarını, kalaycılığı, bir vâdede ölüme mahkûm ettiklerini biliyorlar. Fakat her hal ve kârda olacağını bildikleri bu süreçten hiç olmazsa bir pay almak peşindeler.

Elimizde sağlam istatistikler ve bilgiler yok. Fakat yine de son 5-6 yılda işçi ücretlerinin kaydettiği ilerlemeler sosyalistler tarafından tahlil edilmeli, yorumlanmalıydı. Yurt dışında çalışan 200 bin işçi, en az bir milyon kişinin hayat seviyesinde ve yaşama tarzında köklü değişmelere yol açmıştır. Daha önemlisi milyonlarca başka insan bu yola bel bağlamıştır ve bir çeşit ümitle beklemektedir. Tarımda yavaş fakat belki de önemli değişmeler olmaktadır. Almanya'dan gelen işçi, Dış Ticaret Rejimi ve döviz kuru oyunlarının bütün inceliklerini bilmekte ve kullanmaktadır. Bu durum, az da olsa kredi alabilen topraklı küçük köylü ve küçük esnaf için de doğru olabilir. Derece derece geniş kütleler kapitalistleşmenin nimetlerinden yararlandığını sanmakta, karınca kararınca bu yağmadan payını aldığını sanmakta, bilinçli veya bilinçsiz olarak kendini sistemle suç ortağı hissetmekte olabilir.

Şüphesiz kapitalist gelişme bu sınıfların sırtından olmaktadır. Bu, ergeç anlaşılacaktır. Fakat şimdilik, dış borçlanma ve başta işgücü olmak üzere iç kaynakların israflı kullanımı, kapitalistleşme sürecini nisbeten az sancılı bir süreç haline getiriyor olabilir.

Söylemek istediğim yanlış anlaşılmasın. Eğer alt yapı koşulları yukarda işaret ettiğim, son derece basitleştirilmiş şemaya uyuyorsa, her türlü sosyalist çalışmanın durdurulup, zamanın gelmesinin beklenmesi gerekmez. Çelişmelerin kendiliğinden derinleşip çürümesi ve meyvaların kendiliğinden veya ufak bir sallama ile dökülmesi söz konusu değildir. Fakat gerçek dünyada olan bitenden, üretim güçlerinde meydana gelen değişmelerden habersiz ve ilgisiz olarak sosyalist hareket stratejisi tartışılamaz.

(*) Despotik devlet nosyonu yok, Sönmez'de.

KİTAP

K. Marx, F. Engels : GOTHA VE ERFURT PROGRAMLARININ ELEŞTİRİSİ (Çeviren:M. KABAGİL), Sol Yayınları, Ankara, 1969

MARKSİST PROGRAM

ORTAM

Gotha Kongresi, 22 Mayıs 1875'de toplandı. Bu Kongrede, Almanyadaki iki işçi partisi, «Alman Emekçileri Genel Derneği» ile, «Alman Sosyal Demokrat İşçi Partisi», esas itibariyle Lassalle'cı dogmalara dayanan bir program üzerinde birleştiler.

«Alman Emekçileri Genel Derneği», 1863 yılında Lassalle tarafından kurulmuş bulunan ilk işçi partisiydi. Marksist açıdan, yanlış teorik temellere dayanıyordu. «Alman Sosyal Demokrat İşçi Partisi» ise, Liebknecht ve Bebel tarafından, 1869'da Eisenach kentinde kurulmuş marksist bir partiydi.

Gerek böyle bir partinin kurulması, gerekse Bismarck tarafından izlenen gerici siyaset sonucu, 1870 yılları başında, Almanyada işçi hareketinin, yani iki partinin birleşmesi yönünde güçlü bir eğilim doğdu. İki işçi partisinin varlığı, işçi hareketi üzerinde olumsuz etkiler yapıyordu. Üstelik, Lassalle'ın 1864'de ölmesinden sonra, Hasenclever, Hasselmann ve Tölcke gibi lassalle'cıların yönetimine geçen «Alman Emekçileri Genel Derneği», on yıl içinde işçi sınıfı üzerindeki etkisini günden güne yitirmiş ve 1875 yılında tam bir bunalım içine düşmüş bulunuyordu. Eisenach'cılarla birleşme teklifi lassalle'cılardan geldi. Bunun üzerine, 1875 Şubatında Gotha kentinde karma bir komisyon toplanarak, birleşik Alman Sosyal Demokrat Partisi için bir program tasarısı hazırlandı. «Gotha Programının Eleştirisi», işte bu tasarının eleştirisidir. Marx, bu eleştiriyi, «Alman İşçi Partisi Programının Kenar notları» adıyla, 5 Mayıs 1875 tarihli bir mektupla birlikte Eisenach'çıların liderlerinden biri olan Bracke'ye göndermiştir. Aynı tasarı, daha önce, Engels tarafından da, Bebel'e gönderilen 18-28 Mart 1875 tarihli bir mektupta şiddetle eleştirilmiş bulunuyordu.

Ama, Marx ve Engels'in eleştirileri, özellikle ne bahasına olursa olsun birleşmeden yana görünen Liebnecht tarafından dikkate alınmayarak, tasarı, birleşme kongresinde, hemen hemen aynen kabul edildi.

Gotha Programının eleştirisi, 15 yıl gizli kaldıktan sonra, ancak 1891'de Engels tarafından yayınlanabildi. Gotha Programı, bu arada, 1878'de yürürlüğe girip 1890'a kadar yürürlükte kalan Bismarck'ın anti-sosyalist kanunu yüzünden, üzerinde hiç bir değişiklik yapılmadan muhafaza edilmişti. Ama bu kanunun kaldırılmasından sonra, 1890 Ekiminde toplanan Halle Kongresinde, Gotha Programının değiştirilmesi meselesi ortaya çıktı, ve bundan yararlanan Engels, yeni program çalışmalarında dikkate alınması için, «Gotha Programının Eleştirisi»ni 1891 Ocağında yayınladı. Nitekim, 1891 Ekiminde yapılan Erfurt Kongresinde kabul edilen yeni parti programı, yani «Erfurt Programı», lassalle'cı dogmalardan arındığı gibi, Engels'in bu yeni program taslağı üzerindeki eleştirilerini de geniş ölçüde hesaba katmış bulunuyordu.

GOTHA PROGRAMININ ELEŞTİRİSİ

Marx, esas itibariyle lassallec'cı dogmaların bilimsel ve siyasal geçersizliğini göstermeğe çalıştığı «Gotha Programının Eleştirisi»nde, teorik bakımdan büyük önem taşıyan bir çok meseleyle birlikte, proletarya diktartoryası kavramı üzerinde önemle durarak, marksist devlet teorisine de büyük bir açıklık getirmiştir. Marksist devlet teorisini geliştirmeğe çalıştığı «Devlet ve İhtilal»de, Lenin «Eleştiri»nin bu bakımdan taşıdığı değeri açıkça gösterir.

Marx'a göre, Gotha Programı, lassalle'cı dogmalara dayanması nedeniyle, bilimsel bakımdan aşılmış bulunan bir noktaya dönüşü ifade ediyor, bunun sonucu, sekter, gerici ve ütopyacı bir nitelik taşıyordu.

Gerçekten, örneğin toplumdaki bütün öbür sınıfları işçi sınıfı karşısında tek bir gerici blok olarak değerlendiren Lassalle'ın sekter tutumu, aslında işçilerin değil, Prusyalı toprak ağalarının sınıf çıkarlarına uygun düşüyor, ve bu nedenle Bismarck tarafından hoşnutlukla karşılanıyordu.

İşçi hareketinin bilimsel ve siyasal bakımdan doğru ve ileri bir program etrafında birleşmesine büyük bir önem veren Marx, bunu sağlamak için, Gotha Programında yer alan: işçinin bütün çalışma ürünü üzerinde hak sahibi olması; ücretlerin tunç kanunu; toplumdaki bütün öbür sınıfların işçi sınıfı karşısında tek bir gerici blok teşkil etmesi; sosyalizmi gerçekleştirme aracı olarak kabul edilen kooperatiflere yapılması istenen devlet yardımı; devlet sosyalizmi ve özgür devlet gibi belli başlı bütün lassalle'cı dogmaları şiddetle eleştirmiş, ve bunu yaparken, son derecede önemli teorik meseleler üzerinde durarak, kendi görüşlerini açıklamış, ve bazı temel teorik kavramlara büyük bir açıklık getirmiştir. Bu arada, Lassalle'ın iktisadi görüşlerini eleştirdiği bir parçada, devrim sonrası toplumunun derin bir iktisadi tahlilini yapan Marx, «Eleştiri»de, kendi devlet anlayışını da en kesin şekilde ifade etmiştir.

Söz konusu parçada, Marx, işçilerin bütün çalışma ürünleri üzerinde hak sahibi olmaları gerektiği yolundaki lassalle'cı dogmayı eleştirirken, sosyal üründen bazı indirimler yapılması, bunun bir kısmının «basit ve genişletilmiş yeniden-üretim, bir kısmının da toplumsal ihtiyaçların karşılanması için ayrılması gerektiğini gösterir, ve devrimden sonra ortaya çıkacak «komünist» toplumun belli başlı iki evresini birbirinden kesin bir şekilde ayırır.

Marx'ın çok özgül bir şekilde «komünist» olarak adlandırdığı gelecek toplumun her iki evresinde de ortak olan özellik, üretim araçları üzerinde özel mülkiyet olmamasıdır. Gelecek toplum, bu temel üzerinde gerçekleşecektir. Ama bunun dışında, iki evreyi birbirinden ayıran çok önemli farklılıklar vardır. Örneğin, uzun ve ıstıraplı bir doğumdan sonra gerçekleşecek birinci evrede, üretim araçları üzerinde özel mülkiyet olmayacak, ama içinden çıkmış bulundukları kapitalist toplumun derin izlerini taşımakta devam eden insanların yaşayacağı bu yeni toplumda, çalışmaları nicelik ve yoğunluk bakımından birbirinden farklı olan üreticilere, sosyal üründen -gerekli indirimler yapıldıktan sonra- farklı paylar verilecektir. Yani üreticiler çalışmağa zorlanacak, bunun için maddi teşvik unsurları kullanılacaktır. Böylece, ilk evrede herkesten yeteneğine göre alınacak, herkese çalışmasına göre verilecek, başka bir deyişle, «burjuva hukukunun dar ufukları henüz aşılmamış» olacaktır. Çünkü, «hukuk, hiç bir zaman, toplumun iktisadi durumundan ve ona tekabül eden uygarlık derecesinden daha yüksek olamaz. Öyleyse bu evre, aslında «yarı-burjuva» hukukla «yarı-burjuva» devletin devam edeceği bir «geçiş dönemi»dir.

Ancak bu geçiş döneminden sonra «komünist» toplumun ikinci evresi, yani gerçek anlamda komünist evre gelecek, ve Marx'a göre, «bireylerin iş bölümüne ve onunla birlikte kafa emeği ile kol emeği arasındaki çelişkiye kölece boyun eğişleri sona erdiği zaman; emek, sadece bir geçim aracı değil, ama kendisi birinci hayati ihtiyaç haline geldiği zaman; bireylerin çeşitli biçimde gelişmeleriyle, üretici güçler de arttığı ve bütün kollektif zenginlik kaynakları gürül gürül fışkırdığı zaman, ancak o zaman, **burjuva hukukunun dar ufukları** kesin olarak aşılmış olacak ve toplum, bayraklarının üstüne şunu yazabilecektir. «Herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyaçlarına göre!» (s. 33).

(*) Geçiş dönemi, komünist toplumun birinci evresiyle karıştırılıyor: şöhret, proletarya diktatorasının, tüm komünizme değin sürmesi, proletarya devletiyle özdeş alınıyor; Marx'ın bu meseleye aşmış bulunduğu 1852-1870 anlayışına dönüş önerilmiyor.

ve DEVLET TEORİSİ

O zaman görmediğim bugün de: Marx'ta bir değil iki proletarya diktatorası anlayışı var! (3 Kasım 1982). k. s.

TOSUN KAYA

Marx, devlet teorisini, bu çerçeve içine oturtur. Bu çerçeve içindeki marksist devlet teorisinin temel kavramı, proletarya diktartoryası kavramıdır. Marx, «yarı-burjuva» hukukla «yarı-burjuva» devletin var olmakta devam edeceği «komünist» toplumun birinci evresini, «Eleştiri»nin IV. Bölümünde, «Özgür Devlet» kavramını eleştirirken, şöyle belirler : «Kapitalist toplumla komünist toplum arasına, birinciden ikinciye devrimci dönüşüm dönemi girer. Bu döneme bir siyasi geçiş dönemi tekabül eder ki, burada devlet, proletaryanın devrimci diktatoryasından başka bir şey olamaz». Bütün devletleri son tahlilde bir egemen sınıf diktartoryası sayan Marx'a göre, «proletaryanın devrimci diktatoryasından başka bir şey olamayacak» olan bu devlet, «devrimci dönüşüm döneminde», devrimci rejim altında, yavaş yavaş şekil değiştirir. Bu dönemin başında, daha çok büyük kapitalistlerin direncini kırmağa, eski sömürücü sınıfları baskı altında tutmağa yarar. Ama aslolan şey, devrimci rejim altında, devleti toplum üzerinde yer alan bürokratik bir organ olmaktan çıkartıp, topluma hizmet eden, ona sıkı sıkıya bağlı bir organ haline dönüştürmektir. Proleter devlet, aslında bir yarı-devlettir; yok olma yolunda bulunan bir devlettir. Çünkü bu devletin özünü, halk yığınlarının mümkün olan en geniş şekilde yönetime katılması ve halk iktidarı, yani demokrasinin en geniş şekli teşkil eder. İkinci evrede, devlet, yerini tam komünist bir toplumun ihtiyaçlarına tekabül eden yeni toplumsal kendi-kendini-yönetim şekillerine bırakarak, yok olacaktır.

Marksist devlet teorisinin ana çizgileri, Gotha Programının Eleştirisi'nde açıklandığı şekliyle, böyle özetlenebilir.

ELEŞTİRİNİN TÜRKÇESİ

Gotha ve Erfurt programlarının eleştirileri, Marx ve Engels'in olgunluk dönemi ürünleri olarak, metinlerinin hacmine rağmen, marksist teorinin temel taşları arasında sayılırlar. Ayrıca, bu kitabın, **Sol Yayınları**'nca, Bottigelli tarafından **Editions Sociales** için hazırlanan düzen içinde çevrilip yayınlanması, isabetli bir seçim olmuştur. Gerçekten, yayınlanan kitapta, Bottigelli'nin de bu kitap için yazdığı Önsözde belirttiği gibi, Gotha ve Erfurt programlarının eleştiri metinlerinden başka, Engels'in Gotha programı ile ilgili mektupları; Marx ve Engels'in, Marx-Lassalle ilişkileri meselesine ve I. Enternasyonal'e yönelik eylem ve mücadelelerine açıklık getiren ve Bottigelli tarafından «proletarya partisi uğruna mücadele» başlığı altında toplanan mektuplar; Lenin'den, «Devlet ve İhtilâl»in hazırlık çalışmalarının bir parçasını teşkil eden önemli bir bölüm; ve I. Enternasyonal tüzüğüyle, Alman sosyal demokrasisinin dört programı gibi, konuya daha bir aydınlık getirici metinler de yer almaktadır. Bu bakıma, kitabın mükemmel bir düzene sahip olduğu söylenebilir.

Böyle olduğu içindir ki, bu kitabın taşıdığı özellikler göz önünde tutularak, olağanüstü bir dikkat ve özenle çevrilip yayınlanması gerekirdi. Ama, bu konuda, «olağan»dan fazla bir titizlik gösterilmemiş bulunuyor. Dikkatten kaçtığı anlaşılan bazı «tashih» hataları, örneğin, 46. sayfada, Liverpool'lu «mali ıslahatçılar» programının söz konusu edildiği cümlede, **ediyorlarsa** yerine **etmiyorlarsa;** 69. sayfada, Parti yazıları listesine... iki yazının **konmaması** yerine **konması** gibi şeyler, bu kitapta büsbütün batıcı bir hal alıyor. Ayrıca, bu gibi hataların, kitapta durduğu gibi durmadıklarını da biliyoruz.

Kitabın çevirisinde de yeteri kadar dikkatli ve titiz davranılmadığını gösteren bazı örnekler vermek mümkün. Örneğin, Lenin'den alınan parçayla ilgili bir dip notta, **N.B.** (nota bene) karşılığı «kenar notu» denmesi gibi. Nota bene, kenar notu, dip notu anlamlarına da gelir; ama Lenin, örneğin : «(Yarı-burjuva) hukukuyla (yarı-burjuva) devlet de henüz tamamen ortadan kalkmış değildir. Bu, **notabene!!** (s. 148) derken, her halde, «Bu, kenar notu!!» demek istemiyordu. Lenin'in metinlerindeki **N.B.**, kenar notu anlamında değil, «önemli», «dikkate değer» anlamında kullanılmıştır.

Ama çeviride yapılan en büyük dikkatsizlik, bence «proletarya diktatoryası» terimi karşısında gösterilen tutarsızlık olmuştur. Kavramlarda açıklık sağlamanın ilk şartı, terimler üzerinde dikkatli davranmaksa, bu çeviri, bu alanda gösterdiği «ıslâh» ve «yorum» çabası nedeniyle, marksist devlet teorisinin özünde bir açıklık sağlayacak yeterlikte olmaktan uzak sayılabilir.

Örneğin bu çeviride, Marx, sistemli bir ısrarla, **«proletarya iktidarı»**ndan söz ediyor. Örneği 44. sayfadan alalım. Marx şöyle diyor : «Kapitalist toplumla komünist toplum arasında, birinden ötekine devrim yoluyla geçiş dönemi girer. (Bu cümlede, devrimci dönüşüm dönemi, devrim yoluyla geçiş dönemi şeklinde «ıslâh» edilmiş) Buna bir siyasi geçiş dönemi tekabül eder ki, burada devlet, **proletaryanın devrimci iktidarından** başka bir şey olamaz». Bu, böyle. Ama aynı sayfada, Bottigelli'nin bu parçayla ilgili dip notunda da, şöyle bir pasaj var : «**Tarihin Materyalist Anlayışı** adlı kitabında ise, Kautsky, demokrasiye karşı çıkan sosyalistleri suçlamaktadır : «Bu sosyalistler, genel olarak, iktisadî bakımdan geri kalmış ülkelerden, proletaryası geri olan ülkelerden çıkmaktadırlar... Onlar, Marx tarafından bir defa ve o da geçerken rastlantı olarak zikredilmiş proleyarya diktatörlüğü deyimine atıfta bulunmaktadırlar». Bu da böyle.

İşte hiç yoktan bir bilmece : Marx, proletarya diktatörlüğü deyimini, Kautsky'ye göre, «bir defa ve o da geçerken, rastlantı olarak», acaba nerde zikretmiş?

Bu kadar da değil. Marx «proletarya iktidarı» diye dursun, Lenin, kitabın 141. sayfasında, bir başka şeyden (!), proleter ya diktatörlüğünden söz etmektedir. Neden? Marx'la Lenin, «siyasi geçiş dönemine tekabül eden» devlet hakkında farklı şeyler mi düşünüyorlar? Farklı şeyler düşünmüyorlarsa, kullandıkları terimler neden farklı?

Marksist teorinin temel kavramlarından biri olan, ve Marx'ın 1852'de Weydemeyer'e yazdığı mektupta, «yeni olarak yaptığı» üç şeyden biri diye söz ettiği «proletarya diktatoryası» üzerinde tam bir açıklığa varmadan, marksist teoriyle ilgili bazı meselelerin içinden çıkmak, örneğin, bu kitaba yazdığı önsözde : «Bir toplum biçiminden bir başkasına «barış içinde geçiş», marksist düşüncenin vardığı sonuçları sonuna götürmemekte dikkatli davranan reformistlerin her zamanki savaş aracı olmuştur» (s. 12) diyen Bottigelle ile, Erfurt Programının Eleştirisi'nde : «Halk temsilcilerinin bütün iktidarı ellerinde topladıkları ülkelerde, anayasa gereğince, ulusun çoğunluğu seni destekledikçe, her şeyi yapabileceğin ülkelerde, Fransa ve Amerika gibi demokratik cumhuriyetlerde, hanedanın geri alınması meselesinin her gün basında tartışıldığı, ve bu hanedanın halkın iradesi karşısında güçsüz bulunduğu İngiltere gibi krallıklarda, eski toplumun yeni topluma doğru barış yoluyla evrimi düşünülebilir» (s. 106) diyen Engels'in, «barışçı geçiş» meselesini iki farklı plânda ele aldıklarını anlamak, her hangi bir okuyucu için, kolay, hatta mümkün müdür?

Kavramlar üzerinde açıklığa varmanın taşıdığı büyük önem ve zorunluluk konusunda kimsenin kuşkusu olmamak gerektiğine göre, gerek bu güne kadar yapılan ve büyük hizmetler gören, gerekse bundan böyle yapılacak çeviri çalışmalarının, bir de bu açıdan ele alınması zamanı gelmiştir diyorum.

KİTAP

«Geri

M. KUTLAY

Dr. Sedat Özkol'un «Geri Bıraktırılmış Türkiye» adlı kitabı, ANT yayınları arasında çıktı. Kitap, ilk üç bölümünde genel bir yaklaşımla; geri ülkelerin geri olmalarının nedenleri, emperyalizmin sömürme ve geri bırakma yöntemleri ve kalkınma stratejilerine eğiliyor; son üç bölümde ise Türkiye'nin sayısal ekonomik verilerinden yola çıkarak «geri bıraktırılmışlığın» bir örnek olayını anlatıyor, bu verileri Türkiye'nin komşularıyla karşılaştırıyor ve devrimci bir açıdan kurtuluş yolunu gösteriyor.

Özkol'un inançlı ve kendine güvenli bir kalemi var. Yeni terimler ortaya atarken, bazı olaylara yeni birtakım nedenler göster'·n beliriyor bu özellik.

DOĞRU VARGI

Yazar, kitabın başından beri savunduğu görüşlerin ve açıkladığı verilerin ışığında ulaştığını söylediği vargıları, altıncı bölümde toplamış. Ama bize kalırsa, «Kalkınma Sorunumuz ve Bilimsel Sosyalizm» adını alan bu bölüm, daha önceki bölümlerle çok az ilintili ve bu yüzden de, o bölümlerin bazı yanlış yaklaşımlarıyla sakatlanmamış, genellikle doğru olan şeyleri topluyor.

Gerçekten, Özkol'un bu bölümde vardığı vargılara katılmamak elde değil : Anti - emperyalist ve sosyalist mücadelelerin birliği, devrimin sübjektif koşullarının sentezi, Partinin içinde bulunduğu durum için getirilen çözüm yolları.. Bu konularda doğru sonuçlara varmış yazar.

Ama Özkol, bu sonuçların «sebeplerini» açıklarken çok da doğru şeyler söylemiyor.

YANLIŞ SORULAR

Geri ülkeler gerçeğinin açıklanmasında içsel ve dışsal faktörlerin etkilerinin belirtilmesi, çok güç bir iştir. Bugünkü geri ülkeler, aslında, Batı Avrupa'nın kapitalist ülkeleri gibi bir gelişim içine girecekken emperyalizm (dışsal faktörler) tarafından bu gelişim engellenmiş midir? Yoksa bu ülkeler, esasen herhangi bir gelişme dinamiğine sahip olmadıkları için mi (içsel faktörler) geri kalmışlardır? Bunların ne biri, ne de öteki doğrudur.

Özkol, bizim formüle ettiğimiz tarzda olmasa da, birinci soruya «evet» cevabını vermektedir. Ona göre, gerilik, tümüyle dışsal faktörlerin bir sonucudur ve içsel faktörler bunu sürdürmek üzere şekillendirilmişlerdir.

Terim ve bilinç meselesi

Althusser gibi terimlerde silâh gücü aramak ya da Marcuse gibi dilin başlıbaşına bir sömürü aracı olduğunu söylemek yanlış bir şey değil. Ancak böyle bir işi yüklenince çok dikkatli olmak gerek. «Geri bıraktırılmış ülke» terimini kullanmak, Özkol'un dediği gibi, gerçekten «ezilenlerden yana olmayı» gerektiriyor mu? Ya da tersini soralım: Ezilenlerden yana olmak, «geri bıraktırılmış ülke» terimini kullanmayı gerektiriyor mu?

Aslında bu terim, ne var-ne yoksa herşeyi emperyalizmin-yani bazı yerlerde hiçbir zaman somut olarak boy göstermeyen bir düşmanın - «boynuna yükler» ve devrimci sınıfları böyle bir bilince kanalize eder. Emperyalizmin etiyle, kemiğiyle boy gösterdiği yerlerde, bu «bilinç», eksik bir mücadele tarzına yöneltir. «Emperyalizm gittiği zaman herşey hallolacak» gibi bir umut verir. Emperyalizmin etiyle, kemiğiyle boy göstermediği yerlerde ise, devrimi küçük burjuvazinin «hâzik ellerine» teslim eder.

Geriliğin gelişimi

«Gerilik» meselesine, duygularımıza kapılmadan yaklaşmak zorunlu. Batı Avrupa kapitalizmi, keskin bir sınıf farklılaşmasının bulunduğu feodal üretim tarzında; ekonomik gücüyle bağdaşan bir politik güce sahip olmak için devrime yönelen burjuvazi tarafından gerçekleştirilmiştir. Oysa, kastların doruğuna ulaşan bir feodalitenin doğuda verolmadığını, sınıflar arasında belirli bir mobilitenin varolduğunu biliyoruz. Kapitalizmin ortaya çıkmasından önceki yüzyıllara ait bir sınıf yapısından da mı, emperyalizm sorumlu tutulacaktır? Eğer emperyalizm kapitalizmden önce de var idiyse, o halde emperyalizm nedir?

Özkol'a göre, «geriliği doğuran, belirleyen ve sürdüren etkenler iç olmaktan çok,, dış etkenlerdir. Dış etkenlerin belirlediği iç etkenler, sadece dış etkenlerin ülke içerisindeki faaliyetini kolaylaştırır ve gizlerler» (s. 9).

Özkol, geriliği «doğuran» etkenlere dış etkenler derken yanılıyor; ama gerilİği «belirleyen ve sürdüren» etkenler, gerçekten dış etkenlerdir ve yazar teşhisinin ikinci bölümünde tamamen haklıdır. Emperyalizm, geriliğin sürmesini sağlamak üzere, iç etkenleri *tamamen kendi isteğine göre şekillendirmek*tedir.

Kapitalizm, yayılırken, iç dinamiği zayıf olan (içsel etken) toplumların bu durumundan doğal olarak yararlanmış ve bu toplumlar, kapitalist ülkelerin isteklerine uygun olarak bağımlı kılınmışlardır (dışsal etken). İçsel ve dışsal etkenlerin ağırlığı, çeşitli ülkelerde değişik ölçülerde olmuştur.

Hangi terim kimden yana?

Özkol, «azgelişmiş, gelişmekte olan ve geri kalmış» terimlerinin emperyalizmin tarafını tuttuğunu belirtiyor. «Azgelişmiş ve gelişmekte olan» terimleri için yazarın söylediklerine tamamen katılıyoruz. Emperyalizm, *bu terimleri, kendi amaçlarına hizmet etmek* için icadetmiştir.

Ama, «geri kalmış» teriminin taraf tuttuğunu söylemek kolay değildir. Kaldı ki, sosyalist ülkelerin genellikle kullandığı «backward ≈ geri» teriminin de, «bıraktırılmış» kelimesi eklenmediği halde taraf tutan bir terim olduğu söylenemez.

Tersine, «geri ülke» ve «geri kalmış kapitalizm» sözleri, içsel ve dışsal faktörlerin önemi konusunda şematik bir genellemeyi içermedikleri için, sosyalist bilimadamlarının ve devrimcilerin, kendi ülkelerinin somut koşullarına uygun olan analiz ve stratejileri uygulamalarına imkân verir.

Öte yandan, Özkol'un kitabındaki «emperyalizm» kavramı, Türkiye'de genel olarak kullanılan «emperyalizm» kavramından çok daha ileri ve geliştirilmiş bir kavramdır. Özkol, emperyalizmi, «keskin anti - emperyalistlerden» çok daha iyi bilmektedir.

Her zaman, yer yerde mi?

Özkol'un eserinin en büyük eksikliği baştan beri belirtmeye çalıştığımız gibi, bir bütünlüğe sahip olmamasıdır. Gerçekten, doğru sonuçların yanında yanlış nedenler; doğru modellerin yanında onlardan bağımsız ve nisbeten eskimiş analizler yer almaktadır.

Sözgelimi Özkol, emperyalizmin monokültürel yapı şekillendirmesini genellemiş ve bazı sonuçları buna dayandırmıştır. Geri ülkelerdeki monokültürel (tekürünlü) yapılar gerçeğini ve bu şekillendirmenin emperyalizm tarafından yürütüldüğünü hiç kimse inkâr edemez, ama Türkiye'nin emperyalizm tarafından monokültürel bir yapıya sahip kılındığını da kimse iddia edemez. Monokültürel yapı, emperyalizmin hâlâ bazı yerlerde kullanmakta direndiği bir silâhtır. Ama, ne tek silâhtır, ne de en yeni silâhtır. Emperyalizmin, monokültürel bir ekonomik yapıya

Bıraktırılmış Türkiye»

sahip olmayan ülkelerde de hayâti çıkarları olduğunu gösteren bir örneği, bizzat Özkol'un kitabında buluyoruz. Kıran kırana savaşın yer aldığı Güney Vietnam'ın pamuk ve pirinçte uzmanlaşma oranı sadece yüzde 10 dur. Bu örnek de gösteriyor ki, emperyalizmin en çok önem verdiği mesele, tek ürünlü yapı olmaktan artık çıkmıştır.

Teknoloji ve nüfus sorunu

Öte yandan Özkol'un kitabında emperyalizmin «silâhları, askerleri, uzmanları, barış gönüllüleri, okulları, misyonerleri ve sömürücü sermayesi» ile bir ülkeden kovulması halinde, kalkınmanın mümkün olacağı belirtilmektedir. Özkol'un buradaki ifadesi gerçi sınırlayıcı değildir ama, eksiktir. Emperyalizm, ekonomik stratejisinin etkilerini sürdürmeyi başardığı takdirde, yukarda sayılanların hepsi çıkıp gitmiş olsa bile, ülkenin bağımlı ve geri bir ülke olarak kalacağına emin olabilirsiniz. Özkol, belirtmemesine rağmen, buna inanmaktadır. Yani, emperyalist sömürünün günümüzde almaya başladığı şekli sezinlemiştir. Ve ipucunu da üçüncü bölüme ek olarak verdiği P.F.W. Preece'in tezini özetleyerek göstermiştir. Ama ne yazık ki, sayın yazar, *bundan sonraki ekonomik yapı analizlerini* bu açıdan geliştirmemiş ve klâsik tarz bir yaklaşımı benimsemiştir.

Bakınız, Özkol kalkınmayı sağlayacak tek sektör olan makine-yapan-makineler sektörünün kesinlikle sermaye-yoğun teknolojilere ihtiyaç gösterdiğini bir yana bırakıyor ve işgücünün büyük bir kısmının işsiz ya da gizli işsiz halde bulunduğu ülkelerde nüfus artışının üretime % 1,5 katsayı dahilinde bir artış sağlayacağını varsayıyor. Böyle ülkelerde artan nüfus, kalkınmayı arttırıcı değil, kesin olarak engelleyici bir rol oynar. Bu etki, tüketim harcamalarının yüksekliği ve demografik yatırımların ağırlığı dolayısıyla olduğu kadar, teknoloji seçişinde istihdam sorununun rolü ile de ortaya çıkar.

Uzun dönem analizleri, parazitler, plân hedefleri

Sayın Özkol, «Geri Bıraktırılmış Türkiye»nin Türkiye ile ilgili bölümlerini, esas olarak plân verilerinden yararlanıp incelemiş. Bazan karşılaştırmaları çok kısa süreler için yapmış ve ancak konjoktürel sonuçlara varılabilecek böyle kısa dönem analizlerinden yapısal değişme göstergeleri çıkarmış: Türk tarımının monokültürelleşmeye doğru götürüldüğü, sanayileşme yerine madenciliğin önem kazandığı (s. 81) gibi uzun devre analizlerini gerektiren hükümlere kolayca varmış.

Bunların yanında ise, hizmet sektörünün genişliği ve genişleme hızının yüksekliğine haklı olarak değinen yazar, bu özelliğin de içsel faktörlerle mi, yoksa dışsal faktörlerle mi edinildiğini açıklamalıydı. Aslında, hizmet sektörünün ayrıntılı olarak incelenmesi, bu kesimin parazitlerinin kim olduğunun ortaya konulması, Türkiye'de «kör değneğini beller» usulünde devrimci mücadele yapılabileceğini sanan «hâyâli müttefikler meraklısı keskin devrimcilere» iyi bir ders olurdu.

Özkol'un değindiği önemli bir nokta da, plânlı dönemin - ya da küçük burjuva ideolojisinin devlet mekanizmasında ağırlığını duyurduğu yılların - plânsız döneme oranla daha yüksek hedeflere sahip olmayışıdır. Evet, «kalkınma hızı» olarak saptanan % 7 gayrisâfi millî hasıla artış oranı, plânsız dönemdeki «kalkınma hızına» kıyasla daha düşük, ya da en fazla onun kadardır. Hedeflerin düşük olarak tesbit edilmesini, plâncıların böyle saçma sapan bir plânlama ile kalkınmanın sağlanamıyacağını bilmelerinde aramak geliyor akla. Birçok başka nedenin yanında tabii..

Hangisi daha iyi?

Özkol'un tarımsal ihracat konusunda söylediklerine katılmak ise elde değildir. Yazar, «...büyük toprak sahipleri, hatta çok kereler orta ve küçük toprak sahipleri dahi yurt içi ihtiyaçlarını bir kenara itmekte, topraklarını dış pazarlar için üretilen sınaî bitkilere açmaktadırlar. Böylece diğer ürünlerde artışların hiçbirisi sağlanamamaktadır. İşte bu nedenlerle bir zamanlar dünya tahıl üretim merkezlerinden birisi olacağı ileri sürülen Türkiye, bugün her yıl en az 300.000 ton hububat ithâl etmek zorunda kalmıştır» (s. 85), demektedir.

Böyle bir gelişmeye üzülmek değil, sevinmek gerekir. Gerçekten, orta ve küçük toprak sahipleri bile kapitalizmin erdemlerine (!) ermişler ve ihracat malları üretmeye başlamışlardır. Bu, dünya pazarındaki tekelci unsurlara rağmen böyle olmaktadır. «Dünya tahıl üretim merkezlerinden biri» olmaktansa, sınaî bitkiler ihraç eden bir ülke olmak, daima tercih edilecek bir şeydir.

Dış borçların değişen görevi

Özkol, geri ülkelerin dış borçları konusunda da, gene doğru bir tezle meseleye yaklaşmış, fakat konunun işlenmesini değişik bir tarzda yürütmüştür. Özkol aynen şunları yazmaktadır :

«1956 - 1967 yılları arasında geri bıraktırılmış ülkelerin.. kapitalist ülkelerden aldıkları borçlar.. azalmamış, %328 artmıştır. Buna karşılık aynı yıllar içerisinde kapitalist ülkelerin birbirlerine tanıdıkları.. borçlar.. % 16,9 artmıştır.» (s. 37)

Geri ülkelerin borçlarının çok artmasına rağmen tekelci kapitalist ülkelerin borçlarının az artması, önemli ve belirleyici bir olay mıdır? Kalkınmak zorunda olan bir ülkenin alacağı yabancı krediler, böyle bir zorunluluk altında olmayan başka bir ülkenin alacağı kredilerden çok daha fazla olmayacak mıdır? Asıl mesele, bu borçların neden verildiğidir. Artık açık - seçik ortaya çıkmıştır ki, borçların asıl görevi, emperyalizmin geri ülkelerdeki uzantılarının - yani tekelci kapitalizmle entegre olan sömürücü sınıfların - iktidarını korumaktır. Krediler, hem kısa süreli bunalımları geçiştirmek için hem de çanak-yalayıcıları geçiştirmek için hem de yeni çanak - yalayıcılar kazanmak için verilir. Düyûn-u Umumiye tipi soygunculuk, artık sadece tâli bir fonksiyon haline gelmiştir.

Geriliğin sürdürülmesi

Bu noktada, «geri ülkelerin geriliğinin sürdürülmesi» meselesine bir kere daha eğilmek gerekmektedir. Gerilik, nisbi bir kavramdır ve tekelci kapitalizm ile arada tekelci kapitalizmin istediği kadar bir mesafe kaldığı takdirde, geri ülkelerin belirli bir gayrisâfi millî hasıla artış hızına sahip olmalarında bir sakınca yoktur. Kaldı ki, geri ülkelerin adambaşına gayrisâfi millî hasılalarında her yıl ufak bir artışın olması, geriliği sürdürmenin en önemli şartlarından biridir; çünkü :

İşçi ve köylü sınıflarının devrimci patlaması, geriliğin çemberini kıracak tek olaydır. O halde, bu patlamayı engellemek pahasına her türlü taviz verilebilir. Askeri üslerden vazgeçilebilir, sınâi krediler verilebilir, şirketlerin şubeleri kapatılabilir, v.s..

Demek ki, emperyalizmin yeni şeklini bir kere daha şöylece özetlemekte yarar vardır :

Önemli olan, geri ülkelerin tekelci kapitalizme oranla geri bir durumda olmalarıdır ve bu, ancak işçi - köylü sınıflarının iktidara gelmemesi ve en son teknoloji ile kurulan büyük - ölçekli fabrikalarda yürütülecek ağır sanayi temeline dayanan plânlı bir kalkınmanın başarılamaması halinde mümkündür. İşçi - köylü sınıflarının devrimci eylemini geciktirmek ise, ancak, bu sınıflara zaman itibariyle nisbi bir refah sağlayarak mümkündür. Bunun için de, emek - yoğun teknikli, tarıma yakın hafif sanayi ve «iyileştirilmiş» tarımsal üretim, emperyalizm için biçilmiş kaftandır. İşte, emperyalizmin en son numarası budur!

Özkol'un eserinin emperyalizm konusunda getirdiği ileri anlayış, emperyalizmi hâlâ «belledikleri değnek» sanan MDD cilere ibret olmalıdır. Özkol, birtakım «keskin teorisyenler» gibi bütün gününü geri ülkelerde sosyalist mücadele verilemiyeceğini isbata çalışan teoriler icadedip oportünist gevezelik yapmakla geçirmemekte; başka bir bilim dalında uzmanlaştığı halde, dünyadaki sorunları değişen dinamikleri içinde incelemekle uğraşmaktadır. Sayın Özkol'un çalışmasına, sadece bu yönden de ayrı bir değer vermek gerekmektedir.

Demokratik Devrimciler Kime Hizmet Ediyorlar?

MUHARREM KILIÇ

Milli Demokratik Devrim tezinin bir küçük burjuva sapması olduğu açık seçik ortaya çıkmaktadır. Gerek EMEK'in kavramlara getirdiği açıklık ve ortaya koyduğu Türkiye'nin somut gerçekleri, gerekse MDD'cilerin tarafından yapılan eylemlerin niteliği ve sonucu bu yargıyı doğrulamaktadır. 1969 yılı başlarında patlak veren köylü hareketlerinin ağırlık noktasını teşkil eden Atalan ve Göllüce'deki seçim sonuçları ile geçtiğimiz günlerde Orta Doğu Teknik Üniversitesindeki MDD cilerin Ortanın solundaki gençlerle olan ilişkileri, üzerinde durulması gereken iki örnek olaydır.

Önce Atalan ve Göllüce'de olup bitenlere bir göz atalım. Atalan ve Göllüce'deki topraksız ve kısmen az topraklı köylüler, Hanım Ağanın üzerinde görülen ama aslında hazine malı olan toprakları işgal etmişler ve topyekün bir toprak mücadelesine girmişlerdi. Hareketin başlamasında, ilk birikimin sağlanabilmesi bakımından, İzmir'de yayınlanan mahalli bir gazetenin yayınları önemli ölçüde rol oynamıştı. İlkin politik bilinçten yoksun olarak başlayan ve bir müddet öyle devam eden bu yığın hareketi şüphesiz sosyalistler için kaçırılmayacak bir fırsattı. Ne var ki, bilinçli ve hareket kabiliyeti yüksek devrimci bir örgütün yokluğu dolayısiyle yeni çıkan bu fırsatın gereği gibi değerlendirilebilmesi ve yönlendirilebilmesi mümkün olmamıştı.

Köylülerin bu kendiliğinden hareketini örgütlemeyi üstlenen FKF İzmir Sekreterliği, yürüttüğü propaganda ve ajitasyon faaliyetini devrimci bir biçimde planlayamadığı ve küçük burjuva dalkavukluğu doğrultusunda hareket ettiği için, mücadele devrimci raya oturtulamamıştı. Yine köylülerden gelen yürüyüş önerisi Ortanın Solunda bir gazetenin muhabiri tarafından engellendiği halde, İzmirli Demokratik Devrimci gençler buna göz yummuşlardı. Böylece kendiliğinden gelme harekete, değil teslim olmak, has müttefikleri ürkütmemek için onun gerisinde kalınıyordu. Ayrıca, olayların hemen ertesinde Atalan ve Göllüce'ye giden TİP milletvekili Yusuf Ziya Bahadınlı, köylüler zaten TİP'i sevmiyor, gerekçesiyle Demokratik Devrimciler tarafından eleştiriliyor, buna rağmen CHP Genel Sekreteri Bülent Ecevit «radikal köylü hareketleri lideri» olarak lanse ediliyordu. Böylece, hem hareketin genişlik ve olgunluk kazanması hem de sosyalizmle ilişkisi engellenmiş oluyor, fakat, mutlaka, devrimci taktiklerle rayına oturtulması gereken hareket bir burjuva partisine armağan ediliyordu.

İşte bu olayların ardından aylar geçmiştir. FKF'nin halk sınıflarına yönelmiş bir eylemi olarak dillere destan edilen Atalan ve Göllüce çalışmaları, sonuçta CHP'ye yaramıştır. 1969 Genel Milletvekili Seçimlerinde görülmüştür ki, TİP'in adı bilegeçmeyen bu iki köyde tüm oylar eski «köylü hareketleri lideri» şimdilerde «karşı devrimci» Ecevitin CHP sine akmıştır.

Besbelli ki, Demokratik Devrim teorisiyle harekete geçen militanların eylemleri küçük burjuva ideolojisinin sınırlarını aşamamakta ve kuyrukçuluk noktasında yoğunlaşmaktadır. Oysa bu beylere hatırlatmak gerekir ki, kapitalist toplum olan Türkiye'de küçük köylünün kurtuluşu da proleteryanın politik mücadelenin başarısına bağlıdır. «Ve bu alanda, küçük köylüye, daha bu günden kavrayabileceği avantajları göstermek için elimizde sayısız çare bulunmaktadır.» Önümüzdeki devrimci adımı, yani sosyalist devrimi, işçi sınıfı tek başına gerçekleştirmeyecek ve açıktır ki, en yakın, en doğal müttefiki yoksul köylüler olacaktır. Demokratik köylü hareketlerinin yalnız ve bağımsız olarak pek anlamlı olmayacağını ve ancak işçi sınıfının politik örgütünün sosyalist devrim doğrultusundaki mücadelesinin vazgeçilmez bir parçası olduğunu unutmak yahut hafife almak, devrimciyi Atalan'da, Göllüce'de ve her yerde küçük burjuvazinin militanı durumuna sokar.

Geçen ay içinde, ODTÜ'deki Demokratik Devrimcilerle Ortanın Solundaki gençler birleşerek Milli Cephe» yi kurdular. Kuyrukçuluğun ve sağ oportünizmin tescili açısından bu ikinci olay birinciden daha az ilginç değildir. Ortaya çıkan bu yeni durumun kavranabilmesi için yakın geçmişi hatırlamakta yarar vardır.

ODTÜ'de 1968 Nisanında yapılan Öğrenci Birliği Seçimlerini Ortanın solu gurubu kazanmıştı. Bununla birlikte sosyalist gençler üniversite içindeki etkinliklerini yitirmemişler, kendi örgütleri aracılığıyla eylemlerini yürütmüşlerdir. 1969 yılının ilk günlerinde Amerikan Büyükelçisi Komer'in arabasının yakılmasıyla başlayan, boykot ve işgallerle devam eden direniş hareketlerinde Ortanın Solu her zaman muhalif kalmış ve karşı - devrimci bir çizgiye düşmüştür. Anti - emperyalist gençlerin tasfiyesi için Üniversite yönetimi ile işbirliği yapmıştır. Nisan ayında durdurulan öğretim Ağustos ayında tekrar açılınca, Öğrenci Birliği seçimlerine gidilmiş ve sonuçların tespiti sırasında, MDD'ci gençlerle ortanın solundakiler arasında yeni ve sert çatışmalar olmuştur. Sonra, MDD'cilerin elinde bulunan Genel Kurul Başkanlığı Öğrenci Birliğine, eski Birlik yöneticisi Ortanın Solu gurubu da çok iyi anlaştıkları Rektörün yardımıyla Rektörlük binasına gidip yerleşmişlerdir.

Bu olup bitenlerden sonra, 9 Ekim'de yapılan FKF Kurultay.ında ODTÜ olayları konuşulmuş ve her ikisi de Demokratik Devrim tezini benimseyen iki gurup arasında ilginç tartışmalara yol açmıştır. Terörcü diye nitelenen gurup, «Kuyrukçular» tarafından, küçük burjuvazinin gençlik kesimindeki devrimcilerle «Milli İttifakı» bozuyor diye ağır şekilde suçlanmıştır. Kurultay sırasında bu tür suçlamalara büyük tepki gösteren ODTÜ'lü üyeler, aradan çok geçmeden kendilerini ele veren, üniversite yönetimi ile işbirliği ederek devrimci öğrencileri tasfiye işine katılan ortanın soluyla «Milli Cephe» kurmuşlardır. Proletaryanın devrimci şiddeti ile terörizmi birbirine karıştıran kimselerin bu yaptıklarına sosyalizmin üstadları sağ oportünizm diyorlar. Devrimci iktidar mücadelesinin yarattığı ve ciddi bir mesele olan«güç birliğini» bir takım öğrenci kuruluşları arasındaki kardeşlik - ittifakı olarak gören anlayışa sosyalizmde yer yoktur.

Hiç şüphesiz bu ikiz kardeşlerin sahneye koydukları son komedi, özünde doğru olan Parlemento Dışı Muhalefeti küçük burjuva devrimciliği açısından gören Üçüncü Kuvvetlerin bilgisi ve etkisi dışında değildir. İşçi sınıfının objektif olarak varlığını inkâr eden, sonrada uydurma teoriler icad edip kendilerine hayali müttefik arayanlar her işe yararlar ama sosyalizme değil.

EMEK * Onbeş Günlük Sosyalist Gazete İki Haftada bir Pazartesi Günleri çıkar. Sahibi : Şaban ERİK * Genel Yayın Müdürü : Sadun AREN * Yazı İşleri Müdürü Asuman Erdost * Yıl : 1 - Sayı : 15 - Fiyatı : 150 Kuruş - 17 Kasım 1969

Yönetim Yeri : Süleyman Sırrı Sokak 2/8 Yenişehir/ANKARA - Tel 17 05 76 * P.K. 276 Bakanlıklar/ANKARA * Abone Şartları : 13 Sayı : 12,5 TL., 26 Sayı : 25,— TL., 52 Sayı : 50,— TL. İLAN : Santimi 25,— TL. Yayın ilânları yüzde 50 indirimlidir. Küçük yayın ilânları kelimesi 75 Kuruştur.

İstanbul Temsilciliği : S. Günay AKARSU Nuruosmaniye Cad. Benice Han - Cağaloğlu İstanbul * Telefon : 26 29 64 * İzmir Temsilciliği : Güner ELİÇİN, Akgerman Han 404 İZMİR * Tel : 24 986 * İstanbul Dağıtımı : Fuat BÜTE, Ankara Cad. 8 İstanbul * Tel : 27 89 49 *
Dizgi ve Baskı : Baylan Basım ve Ciltevi